

Uddrag

af

Narhuus Communalbestyrelses Forhandlinger i Aaret 1867.

Mødet 3. Januar 1867.

(¹¹⁰/₁₈₆₆). I Anledning af en fra 3die Dragon-Regiment under 26de September 1866 indsendt Besværing over, at den Regimentet anviste Exerceerplads ved Skeiby Leed var saagodtsom ubrugelig paa Grund af de større og mindre Bandsamlinger, der havde dannet sig omkring paa den, og som formeentlig gjorde det nødvendigt at foretage en partiel Draining, havde Markdirectionen forhandlet med Leieren Slagter Ziegler, der erklærede sig villig til for egen Regning at draine Pladsen mod at Leietiden forlængedes til 1879 og mod at der fikredes hans eventuelle Arvinger, saafremt disse ikke maatte ønske at fortsætte Leiemaalet og dette fratraadtes før 1876, en Erstatning af 100 Rdr. for hvert Aar, der stod tilbage af den fulde Leietid. Communalbestyrelsen gik ind paa dette Tilbud, dog saaledes, at det tillige bestemtes, at Leiemaalet ophører, saafremt Garnisonen trækkes bort fra Byen, i hvilket Tilfælde der dog tilstaaes Leieren samme Stadesløsholdelse, som ovenfor er nævnt. (I Genhold hertil blev ny Leiecontract med Ziegler uunderskrevet den 31te Januar 1867.)

(¹⁵³/₁₈₆₆). Overeenstemmende med et af Borgemeesteren under 28de November 1866 stillet

Forslag blev det i Mødet den 29de s. M. overdraget Kassecomiteen i Forening med Borgemeesteren og Borgerrepræsentationens Viceformand at fremkomme med Forslag om, hvorledes der kunde tilveiebringes større Forudsommer for Ræmmerkassen. Comiteen indstillede under 3die Januar, at man skulde vende tilbage til den i Regulativ 22de Februar 1838 givne Bestemmelse om, at samtlige paalignede Udgifter forfalde til Betaling ved hvert Quartals Begyndelse, dog saaledes, at Restancelisten ikkun indgives i Slutningen af hvert Aars April og October Maaneder resp. for 1ste og 2det Halvaar,

at Forstud paa Lønninger m. v. fremtidig skulde indskrænkes saavidt muligt,

at man indtil videre skulde hjælpe sig igjennem med mindre Laan, i fornødent Fald arrangerede ved Communalbestyrelsens Medlemmer, idet man antog det for uheldigt fortiden at ty til faste Laan og man forgjæves ved Henvendelse underhaanden til Sparekassen, Banken og Vikuben havde søgt at aabne en Credit for Communen. Under Forhandlingerne herom stillede Møret følgende Forslag 1) at der ved Efter-Rigning til Budgettet for 1867 skulde søges tilveiebragt et Reservecapital af 5000 Rdr., og 2) at der tilveiebringes de efter en nær-

mere Opgjørelse nødvendige Midler til at komme ud af Underbalancen ved Optagelsen af et Laan, hvoraf Halvdelen optages til Rkning for 1868 og Resten for 1869. Dette Forslag blev forkastet, og første Punct i Committeeens Forslag vedtoges med overveiende Majoritet. Ligeledes vedtoges et af Høyer stillet Forslag om at fra 1ste April 1867 alle Forskudsudbetalinger til Communens Bestillingsmænd skulde ophøre og de Vedkommende snarest underrettes derom; herved bortfaldt 2det Punct i Committeeens Forslag, 3die Punct vedtoges.

Merk, der ansaae Committeeens Forslag for altfor trykkende for Skatteyderne, og derfor alene i det af ham selv stillede Forslag saae en lempelig Udvei til at komme ud af en Forlegenhed, der var opstaaet ved et for knapt Budget forrige Aar, stemte imod hele Committeeens Forslag. Professor Funch ansaae den i Punct 2 ommeldte Forholdsregel for overflodig, naar 1 og 3 vedtoges, og meente, at det var ubilligt at paaføre de Mange, som vilde rammes af den, alvorlige Forlegenheder. (Efter derom indgivet Andragende tilstodes der i Mødet den 21de Februar og i Mødet den 16de Marts resp. de ved Borger- og Almue- skolevæsenet nu ansatte Lærere og Politivejtere Ret til ogsaa efter 1ste April saalænge de forblive i deres nuværende Stillinger at oppebære deres Lønninger forud ligesom hidtil.)

Mødet 17. Januar 1867.

(1865/1866). Stiftamtet havde under 6te December 1866 forlangt Communalbestyrelsens Erklæring over et Andragende fra Bogumand

Stjær om at erholde den Byfogedembedet tilhørende Jordlod Matr. Nr. 58 i Skovfaldet tilkjøb, Communalbestyrelsen besluttede at anbefale Andragendet i Genhold til en af Cancelliraad Jensen og Kjøbmand M. C. Lottrup afgiven Betænkning, hvorefter Jordlodden er saaledes beliggende, at den ikke ret vel kan drives af Andre end Stjær, der eier Nabolodden, og den tilbødte Betaling, 500 Rdr. pr. Tønde Land, maa ansees for passende. (Under 7de Mai 1867 modtoges gennem Stiftamtet Meddelelse om, at Salget var approberet saaledes, at Kjøbesummen fikkes som andre offentlige Midler og afgives til Aarhus Kjøbstads Kæmmerkasse for gennem samme at forvaltes og kontrolleres som en Byfogedembedet tilhørende Capital til Rentenydelse for Embedsmanden.)

(2/1867). For at Fastemarkederne i Aarhus kunde blive mere besøgte, havde Borgemeisteren under 29de December 1866 foreslaaet at indgive Andragende om at faae dem afholdte om Mandagen istedenfor om Løverdagen, hvorved man vilde opnaae, at Hestehandlerne i Fasten haade kunde besøge Markederne i Aarhus og i Randers, medens de tidligere, da Markederne begge Steder afholdtes samme Dag, maatte indstrænke sig til det ene og da foretrak det i Randers som det meest besøgte. Communalbestyrelsen besluttede at indsende et saadant Andragende. (Efter nærmere Correspondance med Stiftamtet modtoges under 25de Februar 1867 Meddelelse om at det ved Nieser. 22de j. M. var bifaldet, at den attraaede Forandring skete. Paa Foranledning af Politi-

mesteren udtalte Communalbestyrelsen sig i Mødet den 7de Marts for at Fastemarkederne skulde afholdes paa Storetovs istedenfor som tidligere ved Vesterport, og denne Forandring blev derefter iværksat.)

Mødet 19. Januar 1867.

(12/1867). Fra Hædericomiteen modtoges en Beretning om sammes Indtægter, Udgifter og Beholdninger af Penge og Inventar for Aarene 1864—66, opgjort efter den tidligere Regnskabsfører Kammerjunker Scholten's Regnskaber.

(3/1867). Borgemeesteren havde under 24de December 1866 foreslaaet at oprette en Veicomitee, der kunde overtage Tilhynet med de Veie paa Byens Grund, der ikke hørte under Ingenieurcorpsjets, Markdirectionens eller Bro-lægningscommissionens Bestyrelse. Communalbestyrelsen besluttede efter Forslag af Cancelliraad Jensen at forene Veicomiteen med den allerede bestaaende Forstjønnelescomitee under Navn af Vei- og Forstjønnelescomiteen og valgte til Medlemmer af denne Liisberg, H. G. Jensen, Funch, N. Lassen, Broge, Nørø og Gerdes. (Under 12te Februar tilstillede Vei- og Forstjønnelescomiteen Communalbestyrelsen nedenstaaende Udskrift af Comiteens Forhandlingsprotocol og begjærede Approbation paa den under Punct 7 vedtagne Ordning. Den forlangte Approbation meddeelede under 14de f. M. Udskriften er saalydende.

1.

Comiteen constituerede sig og vedtog at

indbyde Borgemeesteren til at tiltræde denne som Formand.

2.

I Henhold til Borgemeesterens oprindelige Forslag vedtoges Comiteens Omraade at være følgende:

A. Omsorgen for samtlige offentlige Biveie, hvorunder indbefattes alle til offentlig Passage udlagte Veie og Fodstier paa Byens Territorium, som ikke ere henlagte under:

Markdirectionen,
Bro-lægningscommissionen
eller det offentlige Veivæsen.

Som saadaune nævnes:

1. Fodstien fra Knudstrisbanke til Studsgadesport.
2. Nørregade med Fortbuge, forsaavidt de ere macadamiserede.
3. Veien og Fodstien fra Nørregade til Vesterport.
4. Markedspladsen ved Vesterport med Stien syd efter.
5. Veien og Fodstien fra Silkeborg Landevei til Møllepport.
6. Veien og Fodstien fra Elisebroen til Vindeport.
7. Brendstrup-Veien fra Manders Landevei til Markstjället.
8. Veien fra Studsgadesport syd om Bøenelyst.
9. Do. fra Munkport } til Brendstrupveien.
10. Do. fra Vesterport }
11. Fodstien fra Frederiksgade langs Skanderborg Landevei.
12. Fodstien fra Søndergade til Jernbanen.
13. Veien fra Spanien til Havet.

14. Veien og Godstien fra Badehusene nedestfer indtil Havnens Plads.

- B. 1) Omsorgen for Beplantningens Vedligeholdelse og Guldstændiggjørelse paa alle offentlige Spadseregange i Byens Nærhed.
 2) Udsørelsen af Arbeider til Forstjønneise af Byens Omegn i Almindelighed.
 3) Tilsynet med og Bestyrelsen af Lystlunden Vennelyst.
 4) Omsorgen for Skolebakken og Godstien fra Middelhagedeport over Knudrissbanke.

3

Til Baretagelse af Forretningerne deler Comiteen sig i 2 Afdelinger: 1ste Afdeling bestaaende af 3 Medlemmer overtager de under A opførte Arbeider, dertil valgte:

Broge,
 Riisberg,
 Rasjen.

2den Afdeling bestaaende af 4 Medlemmer overtager de under B opførte Arbeider, dertil valgte:

Nors,
 Jensen,
 Gerdes,
 Junch.

4.

Comiteen træder sammen i Fælledsmøde ordinært 2 Gange om Aaret efter Tilfigelse af Formanden, det ene Møde tidlig i Foraaret, for at drøfte en almindelig Plan for hvad der i det Væsentlige skal foretages i Aarets Løb; det andet i Efterommeren for at discutere og vedtage Budgettet for det følgende Aar, hvorved bemærkes at hver Afdeling for sig gjør

Forlag for sit Vedkommende, og at det til hver af Afdelingerne for sig bevilgede Beløb, opføres særskilt, saa at hver af Afdelingerne faaar sin særlige Conto i Budgettet og i Ræmmerens Regnskab. Iøvrigt afholdes Fælledsmøder efter Tilfigelse af Formanden; naar han dertil finder Anledning, eller naar det begjæres af en Afdeling.

5.

Enhver af Afdelingerne vælger selv sin Formand, fordeler og besørger sit Arbeide.

6.

1ste Afdeling kan, naar det ansees nødvendigt, søge teknisk Assistance og for denne udrede et Honorar efter Omstændighederne af Veivæsenets Midler.

7.

De til Afdelingerne budgetterede Beløb, udbetales ikke til disse, men forblive hos Ræmmeren, der i sit Regnskab indretter en Conto for hver af Afdelingerne, som hver for sig anviser Regninger til Udbetaling paa sin Conto, og ved Notering af de anviste Udgifter kontrollere hvad der er forbrugt og hvad der haves til Raadighed.

8.

De under Arbeide værende Veistykker, hvis Udsørelse er overdraget særlige Comiteer, gøres færdige af disse og afleveres de i færdig Stand til 1ste Afdeling.

9.

Med Hensyn til Efterplantning eller Beplantning paa de Veie og Etier, hvis Vedligeholdelse iøvrigt er underlagt 1ste Afdeling, da udføres saadant lig med al anden Plantning

af 2den Afdeling, og Udgiften afholdes af de denne underlagte Midler, men om saadant Plantning confereres iforveien med 1ste Afdeling.

Mødet 24. Januar 1867.

(^{23/1867}). Der nedjattes en Committee bestaaende af Borgemeisteren, Rors, Høyer, Nielsen og Samst til at undersøge, om alle Stattepligtige vare medtagne ved den sidste Eigning. (Committeen gav i Mødet 7de Februar en Meddelelse om Resultatet af Undersøgelserne; hvor- efter Communalbestyrelsen besluttede at stille Sagen i Vero indtil videre.)

(^{162/1866}). Efterat et af Borgemeisteren stillet Forslag om Tillæg og Forandringer i Forretningsborden af 31te Marts 1862 var bleven underkastet en foreløbig Behandling i Mødet den 20de December 1866, vedtoges i nærværende Møde en ny Forretningsorden.

(^{13/1867}). Directionen for Aarhus Kjøbstads Sygehospital indstillede under 12te Januar 1867, at Øconomens Betaling for Patienternes Bespisning, der i 1863 var fastsat til 24 St. daglig pr. Portion, skulde forhøjes med 4 St., hvilket Tillæg dog atter skulde bortfalde, naar Prisene paa Levnetsmidler faldt. Directionens Indstilling blev forkastet. (Da der under Discussionen havde viist sig nogen Stemning for at ordne Forholdet saaledes, at der af Directionen hvert Kvartal gjordes ny Indstilling om Øconomens Betaling, fremsendte Directionen under 26de Februar Forslag om at fastsætte Betalingen for Januar Kvartal til

28 St. Communalbestyrelsen gik ind herpaa, men knyttede dertil den Forpligtelse for Directionen fremtidig i Løbet af hvert Kvartal, at fremkomme med nyt Forslag om hvilken Betaling der for Kvartalet skal gives Øconomem.)

(^{13/1867}). I Anledning af en fra Politimesteren under 14de Januar 1867 til Communalbestyrelsen rettet Forespørgsel om Veistrækningerne udenfor Vester- og Studsgadesport definitivt vare afleverede til og overtagne af Kommunen, besluttede Communalbestyrelsen, der i Mødet den 18de Mai 1866 havde vedtaget at meddele Capitain Dalgas, at man var tilfreds med de projecterede Veiarbejder paa de nævnte Strækninger, efter modtaget Beretning om Arbejdernes Tilendebringelse at betragte de omhandlede Strækninger som definitivt afleverede i god Stand fra Ingenieurcorpsets Side og sølgelig overgaade til at være Hovedlandevejsgader. Man besluttede derhos at tilkjendegive Cierne saavel af de bebyggede som af de ubebyggede Grunde langs de omhandlede Gadestrækninger, at de selv vilde have at sørge for Reenholdelsen af deres respective Gadeparter.

Med Hensyn til de nævnte Cieres Ansættelse i Brolægningsskat vedtog man at anmode Brolægningsscomissionen om først at udtale sig for Communalbestyrelsen.

(Under 6te Februar modtoges tvende Andragender om Fritagelse for den Beboerne saaledes paalagte Forpligtelse. I Genhold til Beslutning i Mødet den 21de Februar blev der under 28de j. M. sparet Andragerne, at da Veistrækningerne vare gaaede over til at være

Gade, kunde man ikke fritage de tilslodende Grundeiere for Reenholdelsen, og at dette i Overensstemmelse med hvad der tidligere var paalagt Eierne af Grunde i de nye Qvarterer af Byen ogsaa maatte gjælde med Hensyn til dem, der eiede ubebyggede Grunde langs de nye Hovedlandeveisgader.)

(^{19/1867.}) Fra Ræmneren var mødtaget Udskrift af Bytingsdommen i en af Communen mod Nebflager Dyhr anlagt Sag betræffende en Spindebod i Grønland, hvilken Communen fordrede Dyhr kjendt pligtig til at borttage. Ved Dommen var Communens Paastand ikke taget til Følge. Man besluttede at appellere Sagen, men overdrog Broge og Nørz først at underhandle med Dyhr om en mindelig Afgjørelse. (Disse Underhandlinger førte ikke til noget Resultat og Sagen blev saaledes appelleret.)

(^{20/1867.}) Enbeel Beboere af Havnegade havde andraget om Fritagelse for Forpligtelsen til at holde Gaden ryddelig for Snee. Communalbestyrelsen besluttede ikke at indrømme nogen Forandring i de bestaaende Forhold.

(^{22/1867.}) Det vedtoges efter derom indgivet Andragende at eftergive Enken Mariane Nørgaard Ræmnerkasjens Andeel i Gebyrerne for en Bevilling til Høsterhandel.

Mødet 31. Januar 1867.

(^{6/1867.}) I Henhold til et af Borgemeesteren stillet Forslag vedtoges et Regulativ for Rassecontrolcomiteens Virksomhed.

(^{14/1867.}) Med samtlige Stammer mod 2 vedtoges det ikke at bevilge tvende af Stiftsphysicus foreslaaede Præmier for Jordemødre til Udbetaling af Communens Kasse.

(^{24/1867.}) Under 6te December 1866 havde Communalbestyrelsen indstillet til Stiftamtet, at der for vedkommende Politikasjers Regning og ved Politimestrenes Foranstaltning skulde opføres offentlige Badeskure ved Stranden tæt Nord og Syd for Byen. Ved Stiftamtets Skrivelse af 23de Januar 1867 meddelees det imidlertid, at Badeskurene ikke vilde kunne opføres for Politikasjernes Regning, da Politimestrene havde sat sig derimod. Det blev overdraget Hammerich, Høyer og Drum at undersøge, hvad der videre var at gjøre i Sagen. (Under 24de Mai 1867 fremsendte den nævnte Committee Forslag til Opførelsen af et Badeskur Syd for Byen, som efter et medfulgt Overflag vilde koste c. 300 Rdl. at opføre. Committeeen udtalte, at medens de Omkostninger, som vilde være forbundne med Badeskurets Nedtagelse og Opbevaring om Vinteren selvfølgelig maatte falde Communen til Last, var Politimesteren villig til at gjøre Indstilling til Stiftamtet om, at Omkostningerne ved Tilsynet og Reenholdelsen af Badeskuret afholdtes af Byens Politikasse. I Mødet 6te Juni 1867 blev Committeeens Forslag vedtaget og et Beløb af 300 Rdl. stillet til dens Raadighed.)

Mødet 7. Februar 1867.

(^{25/1867.}) Man besluttede at anbefale et Andragende fra Kjøbmand C. E. Smith, om Bestikkelse som Skibs- og Baremægler. (Ved Skrivelse fra Stiftamtet af 18de Mai

1367 modtoges Meddelelse om at den af Magistraten udsærdigede Bestikkelse var bleven stadfæstet af Kongen.)

(²⁹/₁₈₆₇). Da Fuldmægtig Nellesmann ikke længere ønskede at fungere som Secretair ved Communabestyrelsen, vedtoges det at bekendtgjøre, at denne Post var ledig og at den årlige Løn var fastsat til 200 Rd. (Efterat de indkomne Ansøgninger i Mødet den 21de Februar vare forelagte Communalbestyrelsen, blev Bestillingen overdraget til Cand. juris Møller. Under 21de Mai meddeelte Stiftamtet Indenrigsministeriets Approbation paa at Lønnen fastsættes til det ovenfor nævnte Beløb.)

Mødet 14. Februar 1867.

(³³/₁₈₆₇). Den af Stiftslandinspecteur Honnum berigtigede Matrikel over Aarhus Kjøbstads Markjorder indsendtes til Stiftamtet med Attestation om at have henligget til Eftersyn i den befalede Tid.

Mødet 28. Februar 1867.

(¹⁰/₁₈₆₈). Det meddelees, at Communalbestyrelsen havde været indkaldt til en af Baron Rosenfrang til Vorregaard requireret Vandsynsforretning i Anledning af de begyndte Dræningsarbejder paa Skeibyspladsen, og at Sagen var bleven afgjort saaledes, at Leieren af Pladsen betalte Baron Rosenfrang en Erstatning af 10 Rdr. og forpligtede sig til at føre Dræningerne hen til en aaben Mergelgrav.

(¹¹³/₁₈₆₈). I Anledning af en til Communalbestyrelsens Paategning indsendt Ansøgning fra Garver Lerche om Tilladelse til at anlægge og drive et Garveri paa Jordlodden Nr. 4 h, som ligger indenfor den i Sundhedsvedtægten fastsatte Grænse, havde Sundhedscommissionen erklæret, at den ikke kunde tilraade, at den søgte Dispensation gaves. Under Sagens Behandling i Communalbestyrelsen blev det fra flere Sider udtalt, at man ikke ved en streng Fastholden af Sundhedsvedtægten's Bestemmelser burde lægge Hindringer i veien for Anlæggelsen af et saadant Etablissement, paa et Sted, hvor de med et Garveri forbundne Ulemper for Publicum ikke vilde være særdeles følelige, navnlig da der var nogen Udfigt til, at Anlæggelsen af det nye Garveri vilde have til Følge, at Driften af et nu bestaaende, der har en mindre gunstig Beliggenhed, vilde ophøre. Flere Medlemmer fandt dog ikke tilstrækkelig Grund til at tilraade, at den ansøgte Dispensation fra den i 1862 approberede Vedtægts Bestemmelser gaves, da der ingen Sikkerhed havde for det ældre Garveris Nedlæggelse, hvorhos den skadelige Indflydelse i sanitair Henseende vilde blive større efterhaanden som Bygningernes Antal paa Vesterbro tiltager. Forsamlingen beslattede med 10 Stemmer mod 8 at anbefale Andragendet, Minoriteten forbeholdt sig at indsende et Separatvotum. (Efterat saavel Communalbestyrelsens Erklæring som Minoritetens Votum var indsendt til Stiftamtet, modtoges under 2de April Meddelelse om, at Justitsministeriet havde givet afslaaende Svar paa Garver Lerches Begjæring.)

(150/1866). Paa Foranledning af Bygnings-commissionen havde Communalbestyrelsen indhentet Erklæring fra Sundhedscommissionen om, under hvilke Betingelser den meddeelte Tilladelse til at drive Slakteri. Sundhedscommissionen havde derefter i Skrivelse af 21de Februar 1867 pttret Følgende:

Naar Sundhedscommissionen tillader No-gen at drive Slakteri her i Byen, opstiller den den almindelige Betingelse, at vedkommende Slagter skal undertæste sig de Forrifter, som Sundhedscommissionen i hvert enkelt Tilfælde efter de locale og øvrige i Betragtning kommende Forhold finder sig foranlediget til at anordne, og at Tilladelsen bliver tagen tilbage, forsaavidt disse Forrifter ikke skulde blive iagttagne. Selve Forrifternes Indhold retter sig efter de i hvert enkelt Tilfælde forekommende særegne Omstændigheder.

Modet 7. Marts 1867.

(44/1867). Overensstemmende med Beboernes under 29de Januar indgivne Andragende besluttedes det at forandre Gaden „Pustervigs“ Navn til „Bolden“ og derom at udstede en Declaration, som ved Tinglæsning og Bekjendtgørelse gennem Stiftstidenden bragtes til almindelig Kundskab.

(39/1867). Fra Stiftamtet var fremsendt en Skrivelse hvorved Randers Amt begjærede resunderet et Beløb, der var betalt Randers Sygehuus for Cuur og Pleie af en syphilitisk Patient, som efter først at have konsulteret en practiserende Læge i Aarhus, uden For-

anledning fra Lægen eller nogen af Autoriteterne, havde begivet sig herfra til Randers og forlangt at blive optaget paa Sygehuset der; i denne Anledning oplyste Directionen for Sygehuset i Skrivelse af 26de Februar, at der efter Indretningsministeriets Resolutioner af 19de November 1863 og 21de December s. A. ikke paalaae Aarhus Commune nogen Forpligtelse til at resunder de ffete Udgifter, ligesom man heller ikke tidligere uden under ganske særegne Omstændigheder havde erholdt lignende Udgifter dækkede af Randers Amt og i det foreliggende Tilfælde var der saameget mindre Grund til at fravige Reglerne som den Paa-gældende var hjemmehørende i Randers Amt.

Man besluttede at svare Stiftamtet i Overensstemmelse hermed.

(132/1866). Under 31te October 1866 var til Communalbestyrelsen indkommen et Forslag fra Borgemeisteren og Råd om at sammensmelte de forskjellige Samlinger, der findes her i Byen: Oldkammeret, Malerijsamlingen etc. til eet Musæum. Der blev i den Anledning i Mødet den 8de November nedsat et Udvalg (Borgemeisteren, Riisberg, Aagaard, Drum og Gamst), som efter at have drøftet Sagen i Forening med Stiftamtmand Dahl, Professor Ingerslev, Stiftsphysicus Weis og Overlærer Erslev, under 6te Marts indstillede, at Kommunen til Locale for det eventuelle Musæum skulde kjøbe Gaarden Nr. 1 d paa Kannikegade, der kunde erholdes mod en ringe contant Udbetaling og omtrent vilde kunne indbringe Renterne af Kjøbesummen, naar nederste Etage udleiedes og istun den øverste anvendtes til

Samlingerne. De til Musæets Oprettelse og Vedligeholdelse fornødne Pengemidler burde efter Committeeens Formening søges tilveiebragte dels ved frivillige Bidrag fra Byens og Omegnens Beboere, dels ved et bestemt aarligt Tilskud fra Communen, der skulde være Eier af Musæet. Under Sagens Behandling i Communalbestyrelsen blev det næsten eenstemmig erkjendt, at det vilde være meget ønskeligt, om der her i Byen kunde blive oprettet et Museum, der ikke blot skulde optage de allerede forhaandenværende Samlinger, men ogsaa indeholde Industrigjenstande, Prøver af Landvæsen's producter o. s. v.; derimod havde nogle Medlemmer Betænkelighed ved paa en Tid, da store nye Anlæg stillede betydelige Fordringer til Communens Kasse, at begynde paa et Foretagende, der ikke blot vilde medføre en Udgift i Diebliffet, men formeentlig siden stadig føre til nye Beløstninger, om hvis Størrelse der nu ikke kunde have nogen begrundet Mening, og som det vilde være vanskeligt at komme bort fra, naar man først havde stillet sig i det af Committeeen foreslaaede Forhold til Musæet, det maatte desuden besejrgtes, at de Pengemidler, man vilde kunne raade over til Musæet, ikke vilde blive tilstrækkelige til at Foretagendet kunde faae nogen virkelig Betydning; skulde Samlingerne for en væsentligere Deel søges dannede ved hvad der kunde overlades fra Hovedstadens Musæer, vilde man rimeligviis kun erholde mindre værdifulde Sager. Andre Medlemmer formeente, at da Gierne af Bygningen, der i sin Tid havde kjøbt den for uden Avance at overlade Communen den til et nyttigt Diemed, ikke vilde beholde

den længere og kunde faae Mere for den af Andre, end de forlangte af Communen, burde man gribe den givne Leilighed og ikke vente indtil Samlingerne blev større, saameget mere som de snarere kunde ventes forøgede, naar Bygningen først var erhvervet og Communen derved havde taget Sagen i sin Haand; da det foreløbig kun var Planen at købe Gaarden, men Spørgsmaalet om Communens aarlige Tilskud først vilde foreligge, naar Budgettet for 1868 skulde behandles, kunde man, hvis Sagen til den Tid ingen Fremgang havde havt trække sig tilbage uden noget Tab, og da det ikke var Meningen, at Communen fremtidig skulde yde Musæet Andet end et een Gang for alle fastsat aarligt Tilskud, vilde den ikke komme til at udrede Mere, end man kunde overse; Transporten af Sager fra Kjøbenhavn vilde ikke blive saa bekostelig som man frygtede, og det havde allerede viist sig, at det, man kunde erholde fra de kjøbenhavnske Musæer ikke blot var værdiløse Ting. Under den i Mødet den 14de Mars fortsatte Discussion blev det fra Modstandernes Side ytret, at hele Planen til Musæets Oprettelse var altfor lidt gjennemarbejdet til at man derefter kunde indlade sig paa et saa storartet Foretagende, der laae de communale Diemed fjærnt; andre Foretagender, som Communen nødvendig maatte gennemføre, vilde gjøre det fornødent at paalægge Skatteyderne saa store Byrder, at man ikke nu burde forspilde deres Tillid ved at bevilge Penge i et Diemed som det omspurgte. Efterat det var bleven oplyst, at man ikke kunde vente, at Amtsraadet vilde være Medieier af Musæet, blev det af Forslagets Forsvarere paany frem-

hævet, hvad Betydning Musæet vilde kunne faae, og hvilke ubetydelige Offre der krævedes af Communen, hvorefter der først afstemtes over et Endringsforslag, som gik ud paa, at Communen skulde kjøbe Gaarden Nr. 1 d. og i et Aar holde den disponibel for Musæumscomitteen, men atter afhænde den, naar Comitteen efter Fristens Udløb ikke var i Besiddelse af Midler til at oprette og ved en rimelig aarlig Understøttelse af Byen at vedligeholde et Musæum. Dette Forslag blev forkastet, hvorefter det nedsatte Udvalgs Forslag blev sat under Afstemning og ligeledes forkastet med 15 Stemmer mod 7.

Mødet 14. Marts 1867.

(¹¹¹/1866). Efter Indstilling fra Lei- og Forstjønnelescomitteen besluttede Communalbestyrelsen ikke for Tiden at bevilge et Andragende fra Restaurateur Haagensen om at faae Leiecontracten angaaende Vennelyst, der udløber 1869, fornyet, men derimod at approbere en mellem den nævnte Committee og Hr. Haagensen afsluttet Overeenskomst om at han skulde udføre forskellige Forbedringer ved Lyflunden, mod at fritages for at erlægge Leieafgift for 1867 og erholde Udbyttet af en paatænkt Auction over endeel Træer, der skulde ryddes.

Til i Forening med Brandcapitainen at føre Tilhyn med Udgifterne ved Brandvæsenet nedfattes en Committee bestaaende af Holm, Wisling og Bæjs.

Mødet 16. Marts 1867.

(⁵¹/1867). Efter Forslag fra Bæjs besluttedes det at lade afholde Licitation over Anbringelsen af en ny Badstestlaade ved Mindebroen istedenfor den ældre, der var bortdrevet af Strømmen.

(¹⁶⁴/1866). I Mødet den 20de December 1866 nedsatte en Committee bestaaende af Nørsk, Borgemeesteren, Broge, Holm og Gamst til at overveie, om der burde søges oprettet en Sygeforening for Arbejderklassen. Fra denne Committee var indsendt Forslag til Oprettelsen af en saadan Forening paa Grundlag af de samme Love, som gjælde for den i 1863 stiftede Sygeforening for Haandværkere og Fabrikarbeidere, med hvilken Comitteen troede det ønskeligt at den nye Forening i Tidens Løb sammensluttedes, medens man ikke havde anset det for rigtigt, nu at søge Foreningen af 1863 udvidet saaledes, at den ogsaa optog Arbejderklassen; Comitteen indstillede, at der gaves den nye Forening Tilfagn om en aarlig Understøttelse af Communens Kasse, og at der tilstodes Medlemmerne samme Skattefrihed, som er forundt de bestaaende Sygeforeningers Medlemmer. Efter at det var bleven oplyst, at der ikke er givet disse noget udtryffeligt Tilfagn om Skattefrihed, men at Communalbestyrelsen har fulgt den Regel, at bevilge dem Skatte-Eftergivelse, naar de kun ere ansette til een Takt, hvilken Regel selvfølgelig ogsaa vilde blive anvendt med Hensyn til den nye Forenings Medlemmer, billigedes det eenstemmig, at man forsøgte Oprettelsen af en Sygekasse

som foreslaaet; det vedtoges derhos at give den Tilsgagn om indtil videre og saavidt behøves at kunne faae et Tilskud af Communen af indtil 200 Rdr. aarlig, og at lade Lovene trykke for Communens Regning. (Til at fremme Foreningens Oprettelse valgtes i Mødet den 21de Marts Rors, Schmidten, Gamst, Holm og Aagaard og i Mødet den 28de j. M. endvidere Provst Bendix, Stadslæge Dorph og Kjøbmand Ellermann. (Foreningen begyndte sin Virksomhed den 1ste August 1867 og havde ved Udgangen af 1867 100 Medlemmer.)

(^{31/1867}). Et fra endeel Slagtere indsendt Andragende om, at Communalbestyrelsen vilde træffe Foranstaltninger til at hindre, at Landboerne hver Dag i Ugen faldt ferst Rjød i Byen, blev afflaaet, da den nævnte Ret er hjemlet Landboerne ved Lovgivningen.

(^{61/1867}). Et Andragende fra Stræddersvend Oluf Haagenien fra Sverrig om Ret til at vinde Borgerstab i Aarhus, naftet han ifkun havde opholdt sig 4½ Aar i Landet, blev forsynet med Communalbestyrelsens Anbefaling. (Under 9de April modtoges fra Stiftamtet en Meddelelse om at den begjærede Dispensation vilde blive meddeelt).

Mødet 21. Marts 1867.

(^{100/1866}). I Anledning af en fra Hr. Justitsraad Jespersen, Overretsassessor Lund og Cancelliraad Rors indkommen Forespørgsel om Communen vilde fremme Oprettelsen af en ny Creditforening for Kjøbstadeiendomme i Nørrejylland ved at udnævne Taxationsmænd,

føre Tilsyn med Panterne osv., samt overtage Garanti for 5 pCt. af de Byens Grundeiere givne Laan, blev i Mødet den 27de September 1866 nedsat en Committee bestaaende af Borgemeesteren, Mørk, Broge, H. G. Jensen og Liisberg, som under 15de Marts indstillede, at Communalbestyrelsen skulde paatage sig at vælge Taxationsmænd og føre Tilsyn med Panterne; et Mindretal af Committeeen indstillede derhos, at Communen skulde overtage den forlangte materielle Garanti, hvorimod et andet Mindretal ikke troede at kunne tilraade Garantien, og et tredie vel i Principet misbilligede, at Communen optraadte som Garant for Laan, der vare contraherede af Private, men dog meente, at man kunde gaae ind paa at tilfjige Garantien, hvis Trangen til en Creditforening var særdeles stor. I Communalbestyrelsen blev det af Forslagets Modstandere udtalt, at ligesom det i sig var forkasteligt, at Communen indblandes i Forholdet mellem Laangiver og Laantager, saaledes var der særlig ingen Anledning til at gaae ind paa det foreliggende Forslag (der kun er antaget af faa af de Communer, der ere blevne opfordrede til at udtale sig om det, og heller ikke vandt meget Bifald paa den i Viborg afholdte Forsamling af Delegerede fra Communalbestyrelserne), da en Garanti for ifkun 5 pCt. af Laanenes Beløb var altfor lidet betydende til at influere paa Obligationernes Cours, og Trangen til en Creditforening aldeles ikke var særlig her i Aarhus, hvilket deels fremgik af, at der kun var steet faa trængne Salg i de sidste Aar, deels af, at der netop i Aarene efter den forrige Creditforenings Ophør var bygget særdeles

meget her i Byen; en ny Creditforening vilde kun fremkalde Byggeforetagender, som ikke kunde betale sig, da Huusleien var lav. Herimod blev det gjort gjældende, at den lettere Afgang til at faae Laan, som en Creditforening aabnede, vilde give Eiendommene forøget Værdi, hvilket ikke kunde være ligegyldigt for Kommunen, der desuden var interesseret i, at dens Befolkning havde gode og sunde Boliger; nogen virkelig Risco vilde Garantien ikke medføre, da den først skulde træde i Kraft, naar hverken Bygningens Salgspris eller Eierens Andeel i Foreningens Reserverfond var tilstrækkelig til at dække Gjælden. At der var for faa Bygninger, saaes deraf, at Antallet af huusvilde Familier, der henvendte sig til Fattigvæsenet, var i stadig Stigen, og at det selv for mere Velhavende var forbundet med de største Vanskeligheder at faae Bolig; men selv om der ikke var Trang til nye Bygninger, maatte en Creditforening ansees for ønskelig, da det nu næsten var umuligt at faae optagne Capitaler remplacerede ved nye Laan, hvilket let kunde fremkalde en Crisis, hvorved Eiendommenes Værdi betydelig formindskedes. Nogen Byggesvindel vilde Creditforeningen ikke kunne fremkalde, da Obligationerne, selv naar Kommunen garanterede de 5 pCt., vilde komme i en saa lav Cours, at det alligevel blev dyre Laan; uden Garantien vilde Coursen blive saa lav, at Creditforeningen aldeles ingen Nytte kunde stifte. Det vilde ikke være tilstrækkeligt til at hæve Coursen, at Kommunen valgte Taxationsmænd m. v.; thi paa Pengemarkedet vilde man kun da have fuld Tillid til Taxationernes Paalidelighed, naar Kommunen selv var inter-

esseret i Sagen; men ved saaledes at fremkalde Tillid til, at de pantsatte Eiendomme virkelig havde den Værdi, hvortil de vare tagerede, vilde Garantien indirecte forøge Obligationernes Værdi langt mere end directe ved den Sikkerhed, den gav Obligationseiere. — Ved Afstemningen blev det eenstemmig vedtaget, at Communalbestyrelsen eventuelt skulde paatage sig at vælge Taxatorer m. v., og med 11 Stemmer mod 6, at man skulde tilfige den forlangte Garanti.

Modet 28. Marts 1867.

(¹⁵/₁₈₆₇). I Genhold til en fra Bygningscommissjonen indhentet Erklæring besluttedes det at indstille, at 1ste Juli 1869 fastsættes som den yderste Termin, inden hvilken alle Bygninger, derunder ogsaa indbefattet aabne Skule, Latrinhuse m. v. skulde være forsynede med Tag af uantændeligt Materiale.

Modet 4. April 1867.

(⁵⁰/₁₈₆₇). I Modet den 19de October 1865 nedsatte Communalbestyrelsen en Committee, bestaaende af Aagaard, Nørz, Lissberg, Rjøbmand Lottrup og Physicus Weis med det Hverv at undersøge, hvorvidt og med hvilke Bekostninger en Bandoerskyning for Aarhus Rjøbstad vilde kunne erholdes. Under 16de Marts 1867 indsendte denne Committee en udførlig Betænkning, ledsaget af en af D^{hr}. English og Hanssen udfærdiget Plan med tilhørende Tegninger og Overslag. Da det af forskellige Grunde ikke kunde tilraades at tage Bånd til Bandoerket fra Gjedding Sø, Solberg Sø, de smaa Båndløb paa

Marhuus Mark eller fra Mølleaaen nedenfor Møllehjulet eller Elusebroen eller tæt ovenfor samme, og det heller ikke anfaaes for gjørligt at tilveiebringe artesiske Brønde, var Committeeen enig om, at Vandet maatte tages fra Mølleaaen, men saa høit oppe, at det ikke var sødærvet ved ureent Tilløb fra Byen eller dens Omgivelser. Efterat det ved en foretagen Undersøgelse havde viist sig, at Vandet her var meget godt, udarbeidede Hr. English og Hanssen, efter Committeeens Anmodning, Plan og Overflag til et Vandværk med Ledning herfra. Planen gaaer ud paa at tage Vandet et Stykke Vest for (ovenfor) Bryggeriet „Ceres“ og at løfte det derfra ved Dampmaskiner op paa Filtre, som anbringes paa et 80' over Havet liggende Terrain mellem Haaes- og Ringkjøbings-Beien, hvorfra det skal ledes til Byen i Rør, der anbringes i eller ved Chausseegrøften. Anlægs-Capitalen andrager 140,877 Ndr. 4 Mk. 12 p. eller med Tillæg af 25,000 Ndr. til Møller Weis for Retten til at benytte Vandet, 2000 Ndr. for Afstaaelsen af Grund til Værket og 7,200 Ndr. til Spencerste Filtre forsaavidt disse maatte vise sig nødvendige, ialt 175,077 Ndr. 4 Mk. 12 p.; Omkostningerne ved Driften ere anslaaede til 3,691 Ndr. 3 Mk. aarlig medens den aarlige Indtægt allerede i det første Aar er calculeret til 12,400 Ndr. Om dette Forslag gik Committeeens Fleertal, at ligesom en rigelig Forsyning med blødt og velrenset Vand overalt maatte ansees for et stort Gode, saaledes trænger ogsaa Marhuus til en Vandledning, da en meget stor Deel af Byen kun har slet eller utilstrækkeligt Vand, medens Byen paa den anden Side er særdeles ugunstig stillet,

da Værkets Anlæggelse vil koste uforholdsmæssig meget mere her end i de andre Byer, og det maa befrægtes, at en Mængde Eiendomme, der have Vand ikke ville benytte Vandet fra Vandværket, hvorved dettes aarlige Indtægter ville blive mindre end paaregnet, og i samme Forhold som disse formindstes, vil det være nødvendigt at forhøje Byens aarlige Tilskud. Efter Committeeens Formening vilde det projekterede Vandværk tilveiebringe en særdeles heldig Vandforsyning, da Vandet ikke blot, navnlig naar Spencerste Filtre anvendes, er godt som Drickesvand, men særdeles stikket til teknisk Brug og til Brug ved Madlavning. — Et Mindretal i Committee, Physicus Weis, gjør opmærksom paa, at Dødeligheden i Marhuus, af hvis 1091 Huse og Gaarde de 397 mangle Vand og de 217 have slet Vand, er langt større end i Mønderød, hvor Vandet er godt, og i Odense og Ålborg, der have Vandværk. Da dette Overflud af Dødsfald netop skyldes saadanne Sygdomme, som pleie at fremkomme, hvor Vandforsyningen er slet, og da Dødeligheden er størst i de Dele af Byen, hvor Vandet er slettest, er der al Sandsynlighed for, at Forholdet vilde blive bedre, naar Byen fik Vandværk, hvilket ogsaa bekræftes ved Erfaringer andetstedsfra. Mindretallet gjør enddeles opmærksom paa, at Choleraen, der to Gange har hjemstøgt Byen og navnlig de Kvartaler, der have slet Drickesvand, har kostet 276 Mennekkeliv og medført en Udgift for Byen af 19,956 Ndr. 2 Mk. 15 p., medens den ikke fik Fodfæste i Odense, der har haft Vandledning siden 1852, og heller ikke har hjemstøgt Ålborg og Kjøbenhavn, efter at der er bleven anlagt Vandværker i disse Byer. Det Mindre-

tallet endelig fremhæver, at et Vandværk vilde formindste Tabene ved Ildbrande og gjøre det muligt at drive mange Næringsbrug her i Byen, som nu enten slet ikke kunne drives eller ikke kunne drives i stort Omfang, ligesom enkelte Næringsbrug, der nu ere forbudte, ville kunne taaes, naar Byen fik en rigere Vandforsyning, udtaler det, at det anseer Tilveiebringelsen af en god Vandforsyning for saa nødvendig for Markhuus, at den bør bringes i Udførelse, naar kun paa nogen Maade selv med Opoffrelser Beføstningerne kunne bringes tilveie, og at deres Tilveiebringelse for Mindretallet kun er et Tidsopergsmaal, som, dersom det nu udsættes, vil komme mere paatrængende igjen, efter at Udsættelsen har bevirket forøget Tab af Mennekkeliv og forøget Tab af Penge, og da maaskee være forbunden med endnu større Vanskeligheder.

Ved Eiden af Comitteen's Indstilling forelaa et Tilbud fra Civilingenieur Obel om at undersøge Muligheden af at faae Vand til Byens Forsyning fra Høiderne omkring Markhuus.

Medens det under Communalbestyrelsens Behandling af Sagen i Møderne den 28. Marts og 4. April fra alle Sider blev anerkjendt, at en Vandledning vilde være et overordenlig stort Gode for Markhuus, var der deelte Meninger om de med Anlægget forbundne Beføstninger, idet Nogle antog, at det vilde være umuligt at opnaae det Laan, der maatte optages i Anledning af Vandværket paa saa billige Vilkaar som Comitteen gik ud fra i sin Betænkning, og da Erfaringer fra andre Byer gjorde det usandsynligt, at Vandværkets

Indtægter kunde blive saa store som i Overslaget beregnet, vilde der fremkomme en aarlig Underbalance som maatte dækkes ved Ligning paa Skatteyderne, hvilket navnlig vilde vække Utilfredshed hos de Skatteydere, der ikke direkte fik Gavn af Vandværket. Andre meente, at Laanet vilde kunne erholdes paa billigere Vilkaar, og at Anlægscapitalen, der var beregnet til mere end dobbelt saa meget, som Alborg og Odense havde anvendt, var anjat for høit, hvortil kom, at de Beføstninger en Mængde Huuseiere nu havde med at lade Vand hente, vilde falde bort. Ingen By vilde lettere end Markhuus kunne bære Udgifterne og ingen høste større Nytte af et saadant Anlæg, medens Planens Forkastelse vilde være en væsentlig Hindring for Byens Fremvært.

Da Driftsomkostningerne ved en Vandforsyning fra Høiderne omkring Markhuus under alle Omstændigheder vilde blive betydelig billigere end ved den af Hørr. English og Hanssen projekterede, vedtoges det at indrømme Civilingenieur Obel en Frist af 3 Maaneder til at undersøge, om der kunde tilveiebringes en Vandledning deraf; men samtidig hermed besluttedes det at nedsætte en Committee med det Hverv, under Forudsaetning af, at Obels Plan ikke kunde gennemføres, at flaae Oplysninger om, hvorvidt der kunde foretages Nedsættelser i det af English og Hanssen udarbejdede Overslag, og om Møller Weis's Ret til Godtgjørelse for Benyttelsen af Vandet; Comitteen skulde ligeledes undersøge, om ikke Vandværket i alt Fald kunde anlægges saa langt fra Møllen, at der ingen Godtgjørelse kunde fordres. Endelig blev det

paalagt Comitten at søge Underretning om, hvormange der kunde antages at ville benytte Vandværket, og overveie, hvorvidt der var Anledning til at søge tilveiebragt frivillige Bidrag fra dem, Vandværket fortrinsviis vilde komme tilgode. Til Medlemmer af Comitteén valgtes Borgemeesteren, Broge, Nors, Riisberg og Holm.

Mødet 14. April 1867.

(^{38/1866}). Communalbestyrelsen besluttede at gaæ ind paa et af Kjøbmand Maaes Enke gjort Forligstilbud, hvorefter et af hende mod Communen anlagt Søgemaal til Erstatning af den Skade hendes Eiendom ved Studsgadesport havde lidt ved Paafylbning af Jord paa Stien hen til Knudriisbanke, skulde falde bort, mod at der af Ræmnerkassen udbetaltes hende 150 Rdr.

(^{132/1866}). I Anledning af et fra Smed Richter fremkommet Andragende om Understøttelse til hans idiote Søn, og et lignende Andragende fra Kulhandler L. Rymmel, havde Communalbestyrelsen nedsat en Committee, der tillige skulde undersøge, om det vilde være tilraadeligt, for Communens Regning at oprette en fast Plads paa Idiotanstalten ved Kjøbenhavn. Comitteén, der ansaae det for meget betænkeligt at etablere et Princip, hvorefter Communen udelukkende eller saagodtsom udelukkende skulde antage sig idiote Børn, indstillede, at man ikke skulde gaæ ind paa at søge de omhandlede Børn optagne paa Idiotanstalten, da Rymmel næppe vilde see sig istand til selv at overtage nogen Deel af Bekostningerne ved hans Barns Anbringelse sammefteds, og Smed Richter kun havde tilbuddt et meget ringe Bidrag i saa Henseende. Comitteén

oplyste, at Smed Richters Søns Anbringelse paa Idiotanstalten vilde koste 300 Rdr. aarligt, hvilket Beløb ligeledes vilde medgaæ, naar Communen oprettede en fast Plads; i en fremmed Fattiganstalt (Arbejdsanstalt) vilde han kunne holdes for 120 Rdr.; paa Sindssygeanstalten, hvor Pladserne for mandlige Individer desuden vare besatte, vilde det stride mod Anstaltens Reglement at optage ham. Det vedtoges at svare Richter at Communalbestyrelsen vel kunde være tilbøielig til at komme ham til Hjælp, men at man, da han ikke har villet indgaæ paa selv at yde et saadant Bidrag, at Sønnen ved Tilskud fra Communens Side kan anbringes paa passende Waade, ikke for Dieblirket kunde foretage Videre. Ligeledes vedtoges det at tilkjendegive Rymmel, at han vilde kunne vente nogen Understøttelse fra Communen, naar der blev Udfigt til, at hans Barn kunde blive optaget paa Idiotanstalten. Man vedtog endelig, ikke at søge en fast Plads oprettet der.

(^{83/1867}). Overensstemmende med en af Bygningscommissionen afgiven Erklæring besluttede man at modtage et Tilbud fra Barbeer Wilde om at overlade Communen en 2½ Alen bred Strækning af hans Grund langs Kannikegade for en Kjøbesum af 800 Rdr.

Mødet 2. Mai 1867.

I Anledning af Kongens og Dronningens Sølvbryllup den 26de Mai besluttedes det at sende en Deputation til Kjøbenhavn og at foranstalte en Fæst i Riisflov.

(^{63/1867}). Da det militaire Sygehuus i Frederiksgade oftere havde vtiist sig utilstrækkelig

til at rumme Garnisonens Syge og det tidligere benyttede Reserverelocale havde maattet fraflyttes til April Flyttetid, uden at der kunde staaes noget nyt, var der bleven indledet Forhandlinger om paa Byens Sygehospital at optage dem af Garnisonens Syge, der ikke kunde finde Plads paa det militære Sygehhus. Resultatet af disse Forhandlinger blev, at tre Kærelser i Sygehospitalet med ialt tretten Senge stilledes til Garnisonens Raadighed saaledes, at de Syge skulde behandles af de militære Læger, men erholde Forpleining af Sygehospitalets Oeconom, og at derhos Garnisonens Snat-Patienter skulde indlægges paa Sygehospitalet ganske under samme Bilkår som civile.

(^{15^e}/1866). Brolægningacommissionens Formand fremlagde Nivellement, Overslag og motiveret Indstilling om Brolægningen af Fredensgade. Efter Planen paatænkte Gaden heelt omlagt og Fortougene forsynede med to Ræsker Gliser, Bandasledningen skulde gaae over Fredensstov til Aaen og hele Udgiften var beregnet til 6300 Rdr. Da Brolægningacommissionen kun kan disponere over 3000 Rdr. om Aaret og tilmed havde maattet dække ikke ubetydelige Gjældsposter fra tidligere Tid, vilde man for 1867 indstrænke sig til at fuldende Brolægningen af store Torv og ibrigt kun foretage mindre Arbejder; det særlige Brolægningsskond, den nyere Deel af Byen har, var endnu ikke stort nok til at større Arbejder kunde foretages derfor. Planen til Fredensgades Omlægning overgaves til en tidligere nedsat Committee bestaaende af Borgemeesteren, Nørst, Broge og Holm.

(¹⁶/1867). Da den Gruusgrav, hvorfra der hidtil var taget Gruus saavel til Markveiene som til Biveiene i en ikke fjern Fremtid kunde ventes udtømt, havde Markdirektionen indstillet, at der til Brug for Biveiene skulde aabnes en ny Gruusgrav. Efterat Veicomiteen i denne Anledning havde udtalt, at der kunde erholdes Gruus paa Lodden Nr. 2 b og ikke andre Steder, bemyndigede Communalbestyrelsen Veicomiteen til der at aabne en ny Gruusgrav.

(²⁰/1867). Politimesteren anmodedes om at træffe Overenskomst med Jiffericomiteen om, hvor nogle Udsalgsboder, den agtede at opføre paa Jiffertorvet, bedst kunde anbringes.

(²⁰/1867). Da Gallericomiteen havde anseet det for ønskeligt, at de Byen tilhørende Gibsaftøbninger af enkelte af Thorvaldsens Bærter og ligeledes det Byen tilhørende Maleri af Sonne (Cavallerisægtningen ved Marhuus) indlemmedes i Galleriet som en integrerende Bestanddeel af samme, gik Communalbestyrelsen ind paa, at disse Kunstværter saaledes optoges i Galleriet, under Forbehold af, at dette stedse betragtes som Byens Eiendom.

Medet 9. Mai 1867.

(²⁵/1867). Efter at der i flere Aar var bleven ført Forhandlinger om Opførelsen af en ny Fattigbygning i Marhuus, der bl. A. havde ledet til, at Ministeriet havde approberet, at der optoges et Laan paa indtil 30,000 Rdr. og at der til Byggegrund var bleven indkjøbt en Plads ved Veien mellem Munkeport og Studsgadeport, blev i Løbet af 1866 en Byggeplan med tilhø-

rende Overslag indsendt til Approbation. Over denne Plan, hvorefter Bygningens Opførelse vilde koste 36,600 Rdr., havde Fattigdirectionen indhentet en Erklæring af Bygningsinspecteur Walthers, der ikke fandt Planen tilfredsstillende, men efter Opfordring udarbejdede en ny; efter denne skulde der paa den indkjøbte Grund, foruden nogle Udhuse, opføres en 3-Etages Hovedbygning med 3 Fløje, bedækkende et Areal af 2945 Kv.-Alen. Overslaget andrager c. 50,000 Rdr., eller, naar Varme-Apparat anvendes, c. 4000 Rdr. mere. — Den nedsatte Committees Majoritet formeente, at denne Plan maatte foretrækkes for den tidligere foreliggende; men da Overslagssummen betydelig oversteg, hvad Communalbestyrelsen tidligere havde erklæret sig villig til at anvende paa Fattigbygningen, foreslog Committeeen forskellige Indstrænkninger i Planen, hvorved Udgifterne vilde kunne nedbringes noget, men dog ikke mere end at Bestøtningerne alligevel vilde overstige Overslagssummen for den ældre Plan. — Med Hensyn til de saaledes foreslaaede Indstrænkninger blev det under Sagens Behandling i Communalbestyrelsen udtalt, at man burde vogte sig for at bygge saaledes, at det meget snart vilde blive nødvendigt at bygge om, og at man særlig ikke burde søge at spare ved at opgive Varme-Apparatet, da dette vilde formindste de aarlige Udgifter betydeligt. Derimod blev det fra en anden Side gjort gjældende, at Fattigbygningen efter Planen vilde blive kostbar og i mange Henseender luxuriøs; efter Planen vilde Renterne af Anlægscapitalen, Byggegrundens Indkjøbspriis og den til Montering af Localerne nødvendige Sum blive c. 3600 Rdr.,

eller, naar de indlagte Fattiges Antal sættes til 120, c. 30 Rdr. for hver om Aaret; da hertil endnu kom Afdrag paa det til Byggeforetagendet optagne Laan vilde den aarlige Udgift til Fattigvæsenet i en overordentlig Grad forøges. Det var desuden uhenfigtmæssigt at lægge Fattighuset saa tæt ved Byen som projecteret, og Bygningen burde i ethvert Fald indeholde baade Tvangsarbejdsanstalt og Fattiganstalt, hver Deel for sig. — Det blev fremdeles accentueret, at da den ældre Plan, der var vedtaget saavel af Communalbestyrelsen som af Commissionen for Fattigvæsenet og med nogle Modificationer tiltraadt af Physicus, i det Væsentlige indeholdt de samme Localer som den nye, og efter Overslaget, som dog ikke var detailleret, vilde medføre langt ringere Omkostninger, var der ingen Grund til at forlade den, inden det var godtgjort, at den ikke kunde realiseres for Overslagssummen. Communalbestyrelsen besluttede foreløbig ikke at forlade den tidligere foreliggende Plan, men derimod gennem Architect Schrøder at lade indhente Detailberegninger til samme. — Ligeledes besluttedes det at henvise den af Bygningsinspectøren udarbejdede Plan til Behandling af en ny Committee, bestaaende af den ældre Committees Medlemmer, samt Hammerich, Ners og Gamst, hvilken Committee navnlig vilde have at undersøge, om der ikke i den nævnte Plan kunde stee yderligere Indstrænkninger og muligen indrettes en mindre Afdeling som Tvangsarbejdsanstalt.

Mødet 16. Mai 1867.

(⁹¹/₁₈₆₇). I Anledning af, at det i et tidligere Møde var besluttet at afholde Licitation over Leverancen af Brænde og Kul til de forskjellige kommunale Institutioner under Eet, diskuteredes og vedtoges Conditioner for en saadan Licitation.

(¹⁰¹/₁₈₆₇). Man vedtog at anbefale en Indstilling fra Borgemeesteren om at maatte sælge Matr. Nr. 84 af hans Embedsforber uden først at stille Lodden til Auction.

(¹⁰⁷/₁₈₆₇). Da Silkeborg Communalbestyrelse havde foreslaaet en Samvirken af de Deputationer, der fra Aarhus og Silkeborg skulde reise til Kjøbenhavn i Anledning af Sølvbryllupsfesten, for at fremme Anlæggelsen af en Jernbane fra Silkeborg til Aarhus, bemyndigedes den fra Aarhus afgaaende Deputation til i Forening med Deputationen fra Silkeborg at henvende sig til Indenrigsministeren angaaende denne Sag.

Mødet 23. Mai 1867.

(³⁴/₁₈₆₇). Fra Procurator Møller var modtaget Beretning om Resultatet af Forhandlingerne mellem en under 28de Februar 1867 af Communalbestyrelsen nedsat Committee (Hammerich, Nørh og Broge) og Hospitalets Inspection og Forstander om Rygades Forlængelse, Klostergades Udvidelse og Tilveiebringelsen af en Forbindelsesgade mellem Vestergade og Munkeport langs Hospitalets Hovedfløi. Alle Vedkommende havde været enige om Ønskeligheden af de saaledes paatænkte Gadeanlæg, og

udtalt sig for, at den dermed forbundne Udgift deelttes saaledes mellem Byen og Hospitalet, at sidstnævnte afgav den til Gadernes Anlæg fornødne Grund, forsaavidt samme eies af Stiftelsen, og betalte Halvdelen af Kjøbesummen for Hørr. Herflinds og Gammelgaards Eiendomme, af hvis Areal en større Deel vilde blive anvendt som Gade, og en mindre blive inddraget under Hospitalet, medens Byen paa sin Side betalte den anden Halvdeel af nævnte Kjøbesum, betalte Brolægningen af de nye Gadestrafninger og i Forbindelse dermed Reguleringen af Bandoløbet fra Frue Kirkeplads, renoncerede paa en saa stor Deel af Kjøbesummen for den saakaldte Byens Guld (der ifølge en ældre Overenskomst skal overdrages Hospitalet for 1000 Rdr.), som svarer til den Deel af samme, der bliver Gade, og endelig for egen Regning indkjøbte nogle Grundstykker, som maae erhverves for at Rygade kan blive forlænget, og som ikke tilhøre Hospitalet. — Under Sagens Behandling i Communalbestyrelsen blev det fra alle Sider anerkendt, at det vilde være særdeles heldigt, om Projectet kunde realiseres; men da Foretagendet vil forarsage en betydelig Udgift, idet Communes Andeel i Omkostningerne ved Indkjøbet af Grunde vil naae c. 5000 Rdr., og Brolegningsomkostningerne et lignende Beløb, fandt flere Medlemmer Betænkelighed ved paa Sagens nuværende Standpunkt at gaae ind paa Plannen, saa meget mere som Klostergade, der desuden ikke er meget befærdet, allerede ved to Gader staaer i Forbindelse med Vestergade, i hvilken den nye Gade ifkun vil udmunde gennem en temmelig snæver Passage. Det blev

derhos pttret, at Hospitalets Andeel i Omkostningerne var sat meget lavt, da det efter Plannen ikke blot vil opnaae at faae sit Bygningscomplex aldeles affondret fra Nabogrundene, men tillige vil blive istand til at sælge c. 4000 Kv.-Alen til Byggegrund. Man vedtog, at undergive Eagen en anden Behandling i næste Møde, og forinden søge nærmere Oplysning om, hvilket Beløb der vilde medgaae til Brolægningen af den nye Gade.

(¹¹⁵/₁₈₆₇). I Anledning af en Skrivelse fra 20de Infanteri-Bataillon, hvori samme udtalte Ønsket om at faae de indkaldte Rekruter casernerede paa Ny-Brunshaab, og meddeelte, at Krigsministeriet var villigt til at udlaaane de i saa Henseende fornødne Sengerequifiter, besluttedes det at anmode Ministeriet om snarest mulig at overføre disse Requifiter, hvorhos Indquarteringscommissionen bemyndigedes til at træffe de videre fornødne Foranstaltninger.

(¹¹²/₁₈₆₇). Man vedtog at anvende indtil 300 Rdr. til Understøttelse for Haandværkere og Arbeidere, der vilde besøge Udstillingen i Paris.

(¹⁰⁸/₁₈₆₈). Paa Foranledning af Politimesteren besluttede man at nedsætte en Committee til i Forening med ham at drøfte de herværende Politiforhold og gøre Forslag til deres Forbedring. Til Medlemmer af Committeeen valgtes Nørz, Gamst, Riisberg, Bedt og Broge.

Mødet 29. Mai 1867.

I Anledning af en Begjæring fra Hr. L. Sandberg om at faae Leilighed til at forhandle

med Communalbestyrelsen om Oprettelsen af en Forsikringsanstalt for Almuen besluttede man at tilkjendegive Hr. Sandberg, der ligeledes agtede at holde Møde med Omegnens Beboere, at Communalbestyrelsens Medlemmer, naar et saadant Møde var berammet, vilde erholde Underretning derom, for da at kunne være tilstede.

Det overdroges Nørz, Riisberg, Sundt, Høyer og Nielsen at træffe Foranstaltninger til Grundlovsdagens Festsiligholdelse.

Mødet 6. Juni 1867.

(⁵⁴/₁₈₆₇). Under anden Behandling af Eagen om de nye Gadeanlæg ved Hospitalet fremlagdes et Overflag over Brolægningssomkostningerne, der ville andrage c. 5000 Rdr. Til denne Udgift meente Rogle at Kommunen burde indskrænke sig, medens Andre vare stemte for, at man desuden fulde bidrage til Foretagendets Fremme ved at indjøre de til Nygades Forlængelse fornødne Grundstykker, og renoncere paa den foreslaaede Andeel af Kjøbesummen for Byens Jold, hvorimod man ikke burde indlade sig paa at kjøbe Bygninger til Nedrivelse, — Noget, der ikke engang var steet for at udvide Hovedgaderne, og som her tildeels var mindre nødvendigt, da det var temmelig overflødigt, at Klostergade fik en Bredde af 32 Alen. Aliter Andre fandt ingen Betænkelse ved at stemme for de foreslaaede Kjøb, saameget mindre som kun den mindste Deel af de indkjøbte Bygningers Grund vilde komme ind under Hospitalet, men meente, at dette burde tage halv Deel i Brolægningssom-

kostningerne, ligesom man burde søge Bidrag tilveiebragte fra de Grundeiere, hvis Eiendomme i en særdeles Grad ville stige i Værdi ved Planens Gjennemførelse. Alle vare enige om, at man ikke burde styde Planen fra sig, skøndt Hospitalets Udvidelse ikke var betinget af, at den fremmedes, og Byen directe ikke vil vinde Andet end en Forøgelse af Brolægningskatten, da Byens fremtidige Udvidelse udenfor Munkeport, hvor Betingelserne for en Udvidelse ere meget gunstige, væsentlig var afhængig af, at der tilveiebragtes en beqvem Forbindelse mellem Munkeport og en Hovedgade, ligesom det i sanitair Hensende var i høj Grad ønskeligt, at Rygade forlængedes, og at Vandløbet fra Frue Kirkeplads, der nu er meget slet, blev bedre reguleret. Det oplystes derhos, at Klostergade paa et Sted, hvor to Gader stode sammen, kun er 9 Alen bred, og at flere Grundeiere, i Erkjendelse af, at en Forandring af de nuværende uheldige Forhold vilde forøge deres Eiendommers Værdi, havde tilbudt at tage Deel i Udgifterne. Man vedtog at nedsætte en Committee med det Hverv, at forhandle med Hospitals-Inspectionen om for Communen favorablere Betingelser til det foreslaaede Arrangements Opnaaelse, samt for at søge tilveiebragt Overenskomst med de Beboere, som have Interesse af Sagens Gjennemførelse, om Bidrag dertil. Disse Hverv overdroges den tidligere nedsatte Committee: Hammerich, Nørz og Broge.

Mødet 8. Juni 1867.

(^{93/1867}). Overensstemmende med § 4 i

Lov af 29de Marts 1867., angaaende Forandring i Forordning angaaende Brandvæsenet i Kjøbenhavn af 1ste November 1805 § 26, besluttedes det at andrage om, at Lovens Bestemmelser udvides til at gjælde for Aarhus, dog med den Forandring, at det bliver Communalbestyrelsens Sag at give Tilladelse til her at holde større Dplag af Petroleum og deslige Stoffer, at den i Lovens § 2 omhandlede Anmeldelse stæer til Politimesteren, og at de i § 3 fastsatte Straffe nedsættes til Mulcter fra 2 til 50 Rdr.

(^{49/1867}). Communalbestyrelsen approberede et af Directionen for Byens Sygehospital fremsat Forslag om at tilstede Ubemidlede, der ifølge Lægeattest behøve Bade, Adgang til at erholde disse i Hospitalet for en Betaling af 1 Rdr. for 6 varme Bode og 3 Rdr. for 6 Dampbade, dog saaledes, at Badene kun kunne tages, naar Badeapparatet er i Gang.

Mødet 13. Juni 1867.

(^{103/1867}). Efterat Skovcommissionen havde henvendt Communalbestyrelsens Opmærksomhed paa, at der var Trang til en hensigtsmæssig, tidsvarende Beværningspavillon i Riisflov og Communalbestyrelsen derefter havde ladet Sagen behandle af en Committee (Riisberg, Nørz, Holm, Broge og Funch) vedtoges det overensstemmende med dennes Indstilling at lade opføre en ny Beværningspavillon i Skoven og dertil anvende det Rabellste Legat til Aarhuus Omegns Forfijnnelse; det Beløb der yderligere udtrævedes til Anlægget, besluttede man at søge tilveiebragt ved et af Communen garanteret

Obligationslaan til 4 pCt., som ved Lodtrækning skulde amortiseres med 200 Rdl. aarlig. Man bemyndigede Skovcommissjonen til heelt eller deelsvis at afløse Skovfogdens Beværtningsret mod en passende Forøgelse af hans Løn og overdrog den at fremkomme med Forslag angaaende Bygningens Beliggenhed samt at tilveiebringe de fornødne Tegninger og Overslag.

Mødet 20. Juni 1867.

(⁷⁴/1867). Fra Executorerne i Dødsboet efter Poul Sørensen Loft, der ved sit Testament havde oprettet flere Legater og til Vedligeholdelsen af et Gravmæle paa Garnisonskirkegaarden i Kjøbenhavn over hans afdøde Søn og hans eget Gravsted paa Aarhus Kirkegaard bestemt resp. 200 og 100 Rdr., var modtaget Meddelelse om, at vedkommende Kirke-Inspectioner ikke fandt, at disse Beløb vare et tilstrækkeligt Bederlag for Vedligeholdelsen af Gravstederne, og at det vilde være nødvendigt at tage det Beløb, der yderligere fordredes, af hvad der ellers efter Testamentet skulde tilfalde Legatet for Byens Fattige, medmindre Communen vilde paatage sig at vedligeholde Gravstederne mod at erholde de dertil legerede Capitaler, hvis Renter overstege de aarlige Udgifter ved Vedligeholdelsen. Forinden endelig Beslutning toges, havde man nærmere forhandlet med vedkommende Kirkeinspektioner og Executorerne, og da disse Forhandlinger ikke havde ført til noget fyldestgørende Resultat, besluttede Communalbestyrelsen at lade den Committee, der i sin Tid vilde blive valgt til at bestyre Loft's Legat til Byens Fattige, overtage Vedligeholdelsen af begge Gravstederne.

(⁷⁷/1867). Overeensstemmende med en Indstilling fra Veicomiteen vedtog man at overdrage Gartner Thomsen en Jordstrimmel nedenfor Krudttaarnet langs Munkportveien for 150 Rdl.

(¹²⁴/1867). Man besluttede at anbefale et Andragende fra 12 Bagere om Forandring i Helligdagsanordningen, hvis Bestemmelser Politiet havde indskræpet. (Under 15. August modtoges gennem Stiftamtet Meddelelse om, at Justitsministeriet ikke kunde tiltage sig Bemyndigelse til at dispensere fra Anordningens Forskrifter, men at det maatte være overladt Politimesteren at tilstede, at der forholdes paa den Maade, som omhandles i Danske Lovs 6—3—7, naar han finder, at Indbyggernes Tarv kræver det.)

(¹¹⁶/1867). I Overeensstemmelse med et af Borgemeesteren stillet Forslag besluttede man at henvende sig til Krigsministeriet med Andragende om ogsaa i Fremtiden at beholde en større Infanteristyrke i Garnison.

(¹²⁷/1867). I Anledning af en Forespørgsel fra Skolecommissjonen vedtoges det, i Henhold til Lov af 29de Mars 1867 § 4, at nedsætte de normerede Gager med $\frac{1}{3}$, forsaavidt der ansattes Lærerinder.

(¹²⁸⁹/1867). Ivende Forslag fra Skolecommissjonen, om Forhøielse i de ved Gaandgerningskolen ansatte Hjælperlærerinders Løn og om midlertidig Antagelse af en ny Lærer eller Lærerinde, approberedes.

Modet 4. Juli 1867.

(¹¹⁰/1867). Der tilstodes E. Sørensen en Understøttelse af 75 Rdr. aarlig for at sætte ham istand til at anbringe sin idiote Søn paa Hjelbredelsesanstalten ved Kjøbenhavn.

(¹⁰³/1867). Man approberede et Forslag fra Skovcommissionen om at bygge den nye Beværtningspavillon i Riis Skov omtrent paa det Sted, hvor Skovfogedhuset nu staaer.

(⁸⁵/1866). Efterat vedkommende Beboere havde erklæret sig villige til paa forskjellige Maader at yde Bidrag til Udgifterne ved Reguleringen af Vandløbet i Vøllesien, besluttede man at lade det Beløb, der yderligere udfrævedes, udrede af Kæmnerkassen.

(¹¹⁰/1867). Der nedfattes en Committee, bestaaende af Borgemeisteren, Riisberg og Lassen med det Hverv at undersøge Forholdene med Hensyn til et eventuelt Gadeanlæg fra Randersveien til Knudriisbakke og derfra til Meilsgadesport.

(¹³¹/1867). Man vedtog at lade en efter Byens Indbyggertal beregnet Andeel i Omkostningerne ved Møderne af Delegerede fra de ydste Kjøbstæders Communalbestyrelser udrede af Kæmnerkassen.

(⁹⁸/1867). Et af Bygningscommissionen fremsendt Udkast til en Bygningsvedtægt for Byen blev med nogle Endringer vedtaget under Forbehold af Ministeriets Stadsfæstelse.

Modet 11. Juli 1867.

(¹³⁸/1866). Fra Brolægningscommissionen var modtaget en Skrivelse, hvort meddelees, at Brolægningskassen allerede havde en Underbalance af c. 470 Rdr., og at der til Dækning af denne og de yderligere Udgifter i Aarets Løb, c. 2880 Rdr., ordinært ikke havde andre Midler end 1200 Rdr. Brolægningsstat, som Commissionen endnu ikke havde erholdt udbetalt. Efter at det under Sagens Behandling i Communalbestyrelsen var bleven oplyst, at de efter Brolægningscommissionens Opgivende foreskaaende Udbetalinger enten vare absolut nødvendige eller ikke uden Skade kunde udsættes, blev det anerkjendt, at de forlangte Midler maatte stilles til Brolægningscommissionens Disposition; men medens Nogle meente, at det vilde være rigtigst at yde Brolægningskassen et directt Tilskud af Kæmnerkassen, og fravige den ældre Praxis, hvorefter Kæmnerkassen ydede Brolægningskassen Laan, uagtet det i Virkeligheden var Byen, der udrede Midlerne til begge Kasser, saameget mere som den nye Ordning af Skattevæsenet, hvorefter de særlige Kasser ophøre at bestaae, snart vilde træde i Kraft, og Laanene aldrig kunde ventes tilbagebetalte, da de store Arbejder, der stadig foretages, medtage alle Brolægningskassens aarlige Indtægter, fastholdt Andre, at Udgifterne til Brolægningsvæsenet legalt kun kunde tilveiebringes paa een Maade, nemlig gjennem Brolægningsstaten, der ikke udredes af samtlige Skatteydere, men kun af Grundeierne, og det med et eengang for alle fastsat aarligt Beløb, der hidtil havde været sig tilstrækkeligt baade

til at dække de aarlige Brolægningsudgifter og til at udrede betydelige Udgifter paa det Laan, Brolægningskassen i sin Tid havde optaget hos Kæmnerkassen, for, tidligere end det ellers vilde have været muligt, at tilendebringe Omlægningen af forskellige Gadestrækninger; da der nu var foretaget et saa betydeligt Brolægningsarbejde som Omlægningen af Storetorv, var det sandsynligt, at Brolægningskassen ikke blot vilde kunne vedblive at afbetale den ældre Gjæld, men ogsaa den, det nu var nødvendigt at contrahere, og selv om den nye Ordning af Skattevæsenet snart kunde ventes at træde i Kraft, maatte man dog, indtil dette virkelig skete, holde sig til de nu gjældende Regler. Communalbestyrelsen besluttede at give Kæmneren Ordre til strax at udrede til Brolægningscommissionen den resterende Deel af Brolægningsafgiften for iaar med c. 1200 Rdr., samt endvidere strax 1000 Rdr. og i October d. A. 1150 Rdr. som Laan til Brolægningskassen.

(¹⁴²/₁₈₆₇). Det overdroges Veie- og Forskjønnelsescomitéen at fremkomme med Forslag om, hvilke af Veiene paa Byens Grund der skulde betragtes som ikke private Veie udenfor Landeveienes Klasse i Henhold til Lov 21de Juni 1867 § 6.

Mødet 18. Juli 1867.

(⁸⁵/₁₈₆₆). Communalbestyrelsen tiltraadte en Erklæring fra Veicomitéen, hvorefter det ikke bliver Byens, men vedkommende Lodseieres Sag at rensolde Vandløbet udenfor Mølleporten.

(⁸⁰/₁₈₆₇). Efter at man fra Civil-Ingenieur Obel havde modtaget Underretning om, at han ansaae det for sandsynligt, at der kunde staae Vand til Byens Forsyning fra nogle høitliggende Kilder i Byens Nærhed, havde den nedsatte Comité, efter Bemyndigelse af Communalbestyrelsen, indhentet Baudinspecteur B. Poulsens Erklæring over Sagen; denne forelagdes i Mødet den 18de, og gik bl. A. ud paa at tilraade, at et Beløb af 1000 Rdr. anvendtes til artefiske Brøndboringer paa forskellige Punkter i Byens Omegn. Da Erhvervelsen af de Kilder, hvorfra Vandet ellers maatte staaes tilbeie, vilde medføre en betydelig Udgift, besluttede Communalbestyrelsen at stille dette Beløb til den nedsatte Comitées Disposition.

(⁹²/₁₈₆₇). I Anledning af et fra Ministeriet stillet Forlangende om Refusion af 12,000 Rdr. som Byens Andeel i Udgiften ved Hovedlandeveisgadens Istandjættelse var det i et tidligere Møde yttret, at det formeentlig ikke kunde paalægges Byen at udrede et saa stort Beløb, Halvdelen af den samlede Udgift, idet der fra denne burde drages hvad der særlig medgik til Stenenes Ekvarening, og Byens Bidrag fastsættes til Halvdelen af den derefter resterende Sum. I Forbindelse hermed fremlagde Raadmand Riisberg en nærmere Fremstilling af de i sin Tid førte Forhandlinger om Hovedlandeveisgadens Omlægning, hvorefter det fremgik, at man da var gaaet ud fra, at Fordelingen af Udgiften skulde staae paa den ovenfor nævnte Maade, ligesom det blev oplyst, at der var gjort Indstilling til Ministeriet i Overensstemmelse dermed. Communalbestyrelsen besluttede paany at indstille Sagen til Ministeriet.

(Under 3te November 1867 modtoges gennem Stiftamtet Meddelelse om, at Ministeriet ikke kunde bevilge det Ansøgte, idet Kommunen i Henhold til Frdn. 29. September 1841 § 15 enten, naar Arbeidet betragtedes som Vedligeholdelse, hvad Ministeriet ansaae for det Rigtigste, vilde have at afholde Halvdelen af den hele Udgift derved, derunder indbefattet Equareringen, eller, saafremt det skulde betragtes som nyt Arbeide, vilde have at bære den hele Udgift alene med Fradrag af Forskjellen mellem Prisen for equarerede og spaltede Steen.)

(¹⁴⁹/1867). Havnecommissionsjonen forelagde en af Tigeconducteur Bruun udarbejdet Plan til en Kystbeklædning fra Skolebakken til Middelsøport og videre nordøst. Medens Behandlingen af denne Sag for Byens Vedkommende udjattes til næste Møde, besluttede man strax at sende Planen, forsaavidt angaaer Terrainet nordfor Byen, til Amtsrådet, med indtrængende Anmodning om, at lade de Arbejder, der vare projecterede til Sikkring af Kysten nordfor Byen, foretage efter denne Plan.

(⁹³/1867). Da Ministeriet havde nægtet at approbere nogle af de Forandringer i Lov 29de Marts 1867, hvormed Communalbestyrelsen havde begjæret den udvidet til at gjælde for Aarhus, og derhos henledet Opmærksomheden paa, at der maatte fastsættes en anden Grænse for Lovens territoriale Omraade her end den for Kjøbenhavn fastsatte, besluttede man at frafalde de attraaede Forandringer i Loven og som Grænse for dens territoriale Omraade at foreslaae den i Henhold til Bygningsloven fastsatte Demarcationslinie.

(¹⁰¹/1867). Der fremlagdes Meddelelse fra Stiftamtet om at Ministeriet havde approberet Salget af Borgemeisterembedets Jordlod Matr. Nr. 84.

Mødet 2. August 1867.

(¹³²/1867). Da Elevantallet i Fristolen tiltog saa meget, at det i en nær Fremtid vilde blive nødvendigt at udvide Bygningen og ansætte flere Lærere, og en væsentlig Grund til den store Frekvents formeentlig maatte søges i, at mange Forældre, der ingenlunde hørte til den fattigste Klasse, satte deres Børn i Fristolen istedenfor i Betalingskolen for at spare Skolepengene, var der reist Spørgsmaal om at paalægge saadanne Forældre, i Overensstemmelse med Lov 8de Marts 1856, at betale Skolepenge for deres Børn. Under denne Sags Behandling i Communalbestyrelsen blev Foranstaltningens Hensigtsmæssighed draget stærkt i Tvivl; det blev fremhævet, at man ikke kunde indskrænke sig til at paalægge de enkelte Forældre, man vilde ramme, at erlægge Skolepengene; men man maatte paalægge alle Forældrene at betale, og kunde kun som Undtagelse fritage Nogen. Væsentlig directe Fordeel vilde Foranstaltningen kun bringe Lærerne, hvem Skolepengene efter Loven maatte tilfalde: Kommunen vilde kun spare c. 400 Rdr., som nu udredes til Lærerne istedenfor Skolepenge, og den Fordeel, Kommunen indirecte skulde vinde, at Fristolens Frekvents formindskedes, vilde ikke spnaaes; snarere kunde man antage, at Mange, der nu vare utilboelige til at sætte deres Børn i Fristolen, netop fordi der Intet betales, ikke vilde betænke sig derpaa, naar det blev en Be-

talingskole. Det var desuden ikke blot Skolepengene, der nu afholdt Forældrene fra at sætte deres Børn i Betalingskolerne, men fuldt saameget de andre Udgifter, der ere forbundne med Skolegangen der, og vilde man endelig ramme dem, der uberettiget benyttede Fristolen, kunde det sies ved at sende Ligningscommissionen en Liste over saadanne Forældre og henstille til den at sætte dem i høiere Skat, ligesom der ogsaa kunde være Anledning til at indføre Benævnelsen „Fattigskole“ istedenfor „Fristole“. Man vedtog, at affordre Skolecommissionen en samlet Liste over de Forældre, som holde deres Børn i Fristolen, med Vedtegnings om, hvem Skolecommissionen formener vilde have Raad til at betale Skolepenge efter Loven af 14de April 1856.

(¹⁴⁹/1867). Det overdroges Borgemeesteren, Mørk, H. G. Jensen, Rors og Gøgsche at forhandle med de Lodseiere, som den projecterede Kystbefædning fornemmelig vilde gavne, om Deeltagelse i Udgifterne ved Planens Realisation.

(¹⁴²/1867). Communalbestyrelsen bifaldt, at de i nedenstaaende Skrivelse fra Veie- og Forstjænnelsescomitteen anførte Veie optoges paa den ved Lov 21de Juni 1867 foreskrevne Liste over de ikke private Biveie.

I Genhold til Communalbestyrelsens Forlangende i Mødet den 1ste dennes har under tegnede Committee taget under Overveieise, hvilke af Byens Veie, der i Genhold til den nye Lov af 21de Juni d. A. og Indenrigsministeriets Circulaire af 24de s. M. bør fore-

slaaes henregnede herefter til Byens offentlige Biveie.

Det forekommer Comitteen klart, at ligesom ingen af de Veie, der nu henregnes til „Hovedlandeveie“ eller „mindre Landeveie“ bør overgaae til „Biveie“, saaledes vil heller ikke til denne Klasse af Veie kunne henregnes Byens Markveie, idet disse tilhøre Byen som juridisk Person og følgelig maa ansees som private Veie, der ere underkastede Bestemmelserne i Loven af 14de April 1865.

Derefter vil ikkun kunne henregnes til Marhuus Byes offentlige eller ikke private Biveie i Genhold til Lov 21de Juni 1867 § 1 cfr. § 6:

1. Hele Veien bag om Byen fra Randers Landevei til Vesterport og fra Silkeborg Landevei til Mindeport, med Undtagelse af Veien over Marhuus Møllens Grund, forsaavidt denne er beliggende i Landjurisdictionen. Det tilføies at Grændserne i sidste Henseende ikke ere nøie bestemte og helst ved denne Leilighed burde fastsættes.
2. Brendstrupveien fra Randers Landevei til Brendstrupskjælet i Thilfl Sogn.
3. Veiene fra Randers Landevei Syd for Vennelyst,
4. fra Munkport og
5. „ Vesterport til deres Forening indbyrdes og derfra til deres Forening med Brendstrupveien (Nr. 2.)

Mødet 8. August 1867.

(¹⁵¹/1867). Fattigcommissionen havde forespurgt, om Kommunen var villig til at yde en

Bidrag af 75 Rdr. til Udgifterne ved at befordre en i Aarhus hjemmehørende Straffange, der flere Gange har været idømt offentlig Arbejde, til Amerika. Da Fattigcommissionen havde meddeelt, at der ligeledes kunde ventes et Tilskud fra Fængselselskabet, og at Straffangen var i Besiddelse af nogle Overarbejdspenge, besluttede man at begjære Oplysning om Forholdet mellem disse Beløb og det af Kommunen forlangte Bidrag.

(Efterat Fattigcommissionen under 19de September havde oplyst, at Straffangens Overarbejdspenge til den Tid han skulde løslades, formeentlig vilde udgjøre 30 Rdr. og at det hele Beløb, Overreisen m. v. vilde koste, ansløges til 160 Rdr., besluttede man i Mødet den 26de September efter Commissionens Indstilling at yde et lige saa stort Bidrag i det nævnte Diemed som Fængselselskabet, dog ikke over 65 Rdr.)

(^{159/1867}). I Anledning af et Forslag om at nedsætte en Committee til at tage under Overveielse om der i Aarhus burde ansættes en Stadsingenieur og eventuelt gjøre Forslag til en Vedtægt for hans Stilling og Virksomhed, blev det af Flere ytret, at det var betænkeligt nu, da en Omordning af Kommunernes Forhold var nærførestaaende, at engagere en saadan ny communal Embedsmand; Andre formeente, at det ved Udførelsen af de betydelige Arbejder, der projecteres i den nærmeste Fremtid, vilde være særdeles ønskeligt, om man stadig kunde benytte en teknisk-dannet Mands Assistance, og at hans Ansættelse ikke vilde kunne medføre nogen Ulempe ved Omordningen. Man

besluttede at nedsætte en Committee, bestaaende af 5 Medlemmer.

(Fra denne Committee, hvortil i Mødet den 15de August valgtes Borgemeesteren, Mørk, Drum, Broge og H. G. Jensen modtoges under 26de November 1867 en Betænkning, som gik ud paa, at det ikke for Tiden vilde være hensigtsmæssigt at oprette en saadan Post, da den tekniske Bistand Kommunen behøvede til de umiddelbart forestaaende større Foretagender (Kystbefædningen; Fattigbygningen, Vandværket) burde søges hos specielle Teknikere, men at det i sin Tid, naar Vandværket var anlagt, eller ialtfald, naar større Arbejder ved Havnen forestod, eller Bygningsinspectorens Post blev ledig vilde være rigtigt atter at drage Sagen frem. I Mødet den 10de December tiltraadte Communalbestyrelsen Committeeens Indstilling.)

Mødet 15. August 1867.

(^{161/1867}). Et Andragende fra Beboerne af Fægheden om Forandring i Gadenes Navn overgaves til Fordebogscommissionen.

(^{162/1867}). I Anledning af en fra Stiftamtet oversendt Besværing fra Cand. polyt. Møller Weiss over, at der var affordret ham Communeskatter, der paalignes i andre Diemed end til Kirker, Skoler og Brandvæsenet, uagtet han formeentlig kun er pligtig at bidrage til disse Institutioner, men ellers ikke skal svare Afgifter til Byen, da han ikke boer paa jammes Grund, besluttedes det at indhente Rigningscommissionens Erklæring.

(Under 28de August erklærede Rigningscommissionen, at den allerede ved Skattens

Fastsættelse havde taget behørigt Hensyn til Hr. Weis's exceptionelle Stilling, og denne Erklæring tiltraadte Communalbestyrelsen i Mødet den 29de August, hvorhos man greb Leiligheden til at fremhæve det Ufskelige i, at Vællens Grund, der danner en Enclave i Byen, i enhver Henseende blev inddraget under denne.)

Mødet 22. August 1867.

(²⁴/1867). Efterat den i Mødet 6te Juni nedsatte Committee, der skulde søge at formaae vedkommende Grundeiere til at bidrage til Udgifterne ved Klostergades Udvidelse, Hospitalsgades Anlæggelse og Rygades Forlængelse, havde maattet standse sin Virksomhed, da intet antageligt Resultat kunde naaes, blev det Gjenstand for Forhandling, om man alligevel skulde gaae ind paa Foretagendet. Det blev yttret, at de med Foretagendet forbundne Udgifter, hvortil man ikke blot maatte henregne Communens Andeel i Brolægningssomkostningerne samt i Kjøbesummerne for Herfinds og Gammelgaards Eiendomme, men ogsaa Udgifterne ved Flytningen af Sproitehuset, Mindre-Indtægten ved Salget af Byens Gold, og endelig det Beløb, man i sin Tid maatte anvende for at erhverve Sadelmager Hallings Gaard, vare saa store, at det vilde være meget usseligt, om man paa en billigere Maade kunde opnaae om ikke det samme Resultat, saa dog, at Planens fremtidige Realisation ikke præjudiceredes. Som en saadan Udvei nævntes, at man foreløbig kunde indskrænke sig til at anlægge en Wei istedetfor en Gade fra Munkeport til Vestergade; herved vilde endeel af Brolægningssomkostningerne

spares; men da man alligevel maatte foretage Brolægningsarbejder paa Klostergade og Rygade, var Besparelsen ikke meget stor, og det maatte berygtes, at man i en nær Fremtid vilde blive nødt til ogsaa at brolægge Veien, saaledes at den ikke ubetydelige Sum, der nu anvendtes til Gruusning eller Macadamisering, vilde være spildt. En saadan Ordning vilde man desuden ikke kunne vente at Hospitalet vilde gaae ind paa; ligesaa lidt vilde man kunne bevæge Hospitalet, der ikke eier nogen stor Formue, men skal have de Capitaler, dets paa-tænkte Udvidelse kræver, fra en anden Stiftelse, til at overtage alle Arbejderne mod et Tilskud fra Communens Side, eller erhverve Hospitalslets Indvilligelse i, at man for Tiden indskrænkede sig til at anlægge en brolagt Gade saa langt man kunde disponere over Grunden, men foreløbig undlod at købe Herfinds og Gammelgaards Eiendomme. Forslaget maatte altsaa enten antages eller forkastes i sin Heelhed, og da nu Pengenes Tilveiebringelse ikke vilde volde Vanskelighed, eftersom man alligevel vilde blive nødt til at optage et større Laan, burde man antage Forslaget, deels for at undgaae, at Hospitalet, hvis Indretning og Udsmykkelse ikke kunde være Communen ligegyldig, byggede efter en ældre Plan, der i flere Henseender stod tilbage for den, der vilde blive lagt til Grund, hvis Projectet vedtoges, deels for at opnaae de allerede under Forhandlingerne i et tidligere Møde fremhævede Fordele at Rygade ophørte at være en blind Gade, at Vandafledningen fra Frue Kirkeplads og Rygade kunde skee paa en hensigtsmæssig Maade, og at der ved Klostergades Udvidelse og Anlæggelsen

af Hospitalsgaden tilveiebragtes en bekvem Communication mellem Munkeport og Vester-gade og derved tillige en Mulighed for fremtidig Bebyggetse af Terrainet udenfor Munkeport. Forslaget vedtoges med 10 Stemmer mod 4.

(^{163/1867}). I Genhold til Bestemmelsen i Lov 21de Juni 1867 om, at Indenrigsministeren kan foretage Forandring i de udsærdigede Fortegnelser over Landeveie og Hovedlandeveisgader, saaledes at hidtilværende Hovedlandeveisgader kunne udgaae deraf og andre Kjøbstadgader optages, var det foreslaaet at indstille, at Stykket fra Meilgade gennem Skolegade over Mindebro og videre gennem Fredensgade til Jernbanen blev Hovedlandeveisgade istedenfor Strækningen Frederiksgade, Smmerbad m. m., som i et langt ringere Omfang end Fredensgade benyttes som Postvei. Communalbestyrelsen vedtog at sende Indstilling desangaaende til Amtsraadet.

Mødet 29. August 1867.

(^{55/1867}). Fra den i Fattigbygningsagen nedsatte Committee var modtaget Betænkning og Indstilling. Committee havde forhandlet med Commissionen for Fattigvæsenet, der havde erklæret sig enig i, at Jeronimusbaffen burde foretrækkes for den tidligere paatænkte Byggeplads, og at der i Forbindelse med Fattigbygningen burde oprettes en Tvangsarbeidsanstalt. Hvis dette skete, formeente Commissionen derhos, at Fattigbygningen kun behøvede at indrettes til 110 Lemmer, og at en hermed overensstemmende Indstrækning kunde foretages

i den ældre Byggeplan. Committee havde der-
 efter indhentet Bygningsinspecteur Walthers Erklæring over Jeronimusbaffens Anvendelse som Byggegrund, og forespurgt, om en combineret Fattigbygning og Tvangsarbeidsanstalt her vilde kunne opføres for 36,000 Rdr. Bygningsinspecteuren fandt Jeronimusbaffen særdeles velkikket til Byggegrund, og Committee formeente, at dens Veliggenhed, Størrelse og Omgivelser ligeledes tilstyndede til at vælge den. Med Hensyn til Beføjningerne udtalte Bygningsinspecteuren, at en Anstalt som den paatænkte, naar den indrettedes til 100 Lemmer i Fattigbygningen og 20 i Tvangsarbeidsafdelingen, ikke vilde kunne opføres for mindre end 40,000 Rdr. I Betragtning af, at der, saavidt det nu lader sig beregne, i længere Tid ikke vil være Brug for en Anstalt til flere end det nævnte Antal Lemmer, og af, at der Intet vil være til Hinder for at opføre Bygningen saaledes, at den kan uddiges, naar Forholdene gjøre det nødvendigt, fandt Committee Anledning til at tilraade at fixere Antallet som anført, og ligeledes antog Committee, at det vilde være rigtigt at gaae til en Beføjning af 40,000 Rdr., hellere end at bygge noget billigere, men efter en mindre tilfredsstillende Plan. Committee indstillede saaledes:

at der for Aarhus By oprettes en combineret Fattigforsørgelses- og Tvangsarbeidsanstalt;
 at Antallet af Lemmerne i Forsørgelsesafdelingen fastsættes til 100 Individer og i Tvangsarbeidsafdelingen til 20 mandlige Individer;

at denne Anstalt opføres paa den Fattigvæsenet tilhørende Jordlod Jeronimusbaffen;

at den tidligere til dette Niemed indkjøbte Plads udenfor Munkeport, saasnart et heldigt Salg kan opnaaes, afhændes, og at det overdrages til Bygningsinspecteur Walther snarest muligt at udarbejde de fornødne Tegninger og detaillerede Overslag til en saadant Anstalt, dog saaledes, at Bygningssummen herfor ikke tør overstige et samlet Beløb af 40,000 Rdr.

Efter en kort Discussion, hvorunder det bl. A. omtvistedes, om der i Gattighbygningen burde oprettes en Vedesal eller Lemmerne henvises til, ligesom nu, at søge Kirken, gif Communalbestyrelsen eenst. ind paa Comittees Indstilling.

Mødet 5. September 1867.

(¹¹³/₁₈₆₇). I Anledning af et indkommet Forslag om, at lade foretage Omnummerering af samtlige Byens Huse, overdroges det Fordebogscomissionen at sætte sig i Forbindelse med Kammerraad Honum, for at fremme Sagen videre.

(¹⁶⁰/₁₈₆₇). Efterat Regimentet havde gjort Indstilling til Krigsministeriet om Tilveiebringelse af en Exerceerplads til Brug ved Regimentets Øvelser istedenfor Skeibyspladsen, som ikke uden Risiko kunde benyttes til Øvelser i sluttede Rækker, da Jorden i Drainingsgrøfterne endnu ikke var fast, og efterat saavel Krigsministeriet som Indenrigsministeriet havde resolveret, at Kommunen skulde staffe den forlangte Plads, var Markdirectionen bleven anmodet om at foretage det i saa Henseende Fornødne, og havde til Communalbestyrelsen indsendt en Overenskomst med Proprietair Faur-

schen i Brendstrup om, at han skulde stille en Deel af sine Jorder til Regimentets Disposition mod en vis Sum eengang for alle og et mindre Beløb for hver Gang Pladsen benyttedes. Da Markdirectionen tillige havde truffet Foranstaltninger til at fjerne de paaflagede Rangler ved Skeibyspladsen, besluttede man at opjette at træffe endelig Aftale med Proprietair Faurschau, indtil det havde vlist sig, om disse Foranstaltninger førte til det tilsigtede Resultat.

(Regimentet fandt ikke Foranstaltningerne tilstrækkelige og Overenskomsten med Faurschau blev derfor endelig afsluttet saaledes, at han stillede det fornødne Areal til Disposition mod en Betaling af 50 Rdl. engang for alle og desuden 30 Rdl. for hver Gang Pladsen benyttedes, det blev imidlertid ikke nødvendigt at tage den i Brug.)

Mødet 12. September 1867.

(¹⁷⁶/₁₈₆₇.) I Anledning af en indkommen Skrivelse, hvorved Communalbestyrelsens Opmærksomhed henledes paa, at en Deel af Fortougene i Vestergade, som brolagdes efter Veivæsenets Foranstaltning, blev omlagt med utildannede Steen, blev det oplyst, at Kommunen ved den af sammes Delegerede med Veivæsenet afsluttede Overenskomst om Hovedlandevejsgadernes Omlægning havde opnaaet, at Fortougene uden særlig Udgift for Kommunen bleve brolagte med tildannede Steen og forsynede med Glijer, forsaavidt de forhaandenværende Forraad kunde tilstrække, hvorimod det maatte stee for Kommunens Regning, hvis

er skulde anskaffes flere Materialier. Bro­læ­gings­com­mis­sio­nen havde derefter anskaffet de nødvendige Gliser, men ikke fundet Anledning til at indkøbe tildannede Steen, da det ikke var fastslaaet som Regel, at Fortougene skulle brolægges paa denne Maade, og det Quantum Steen, der i det foreliggende Tilfælde udkrævedes, vilde koste betydeligt; hvis man paa denne Aarstid vilde have Stenene anskaffede, blev Udgiften endnu meget større og man burde derfor hellere foreløbig lade Arbejderne fortsætte og eventuelt senere foretage den attraaede Forandring, derved vilde vel det nu foretagne Arbejde paa Fortougene være spildt, men da det ved Bro­læ­gings­fore­tagender var Anskaffelsen af Materialet der forarsagede den væsentligste Bekostning, medens selve Arbejdets Udførelse ikke kostede meget, vilde Tabet ikke være stort. Communalbestyrelsen besluttede at forlange Bro­læ­gings­com­mis­sio­nens Erklæring om, til hvilken Tid og med hvilken Udgift den snarest muligt og billigt kunde foranstalte det nu med runde Steen brolagte Strøg af Vester­gades Fortoug omlagt.

Mødet 19. September 1867.

(¹⁴⁹/₁₈₆₇). Den i Mødet den 2den August nedsatte Committee fremlagde som Resultat af sine Forhandlinger med Grundeierne i Meilgade en Overeenskomst, hvorved disse forpligtede sig til at bidrage c. 12,000 Rdr. til Udgifterne ved den projecterede Kystbeklædning fra Olysgyden til Meilgade­spørt, mod at Communen garanterer, at Arbejdet vil blive paabegyndt og fremmet i de nærmeste Aar, indrømmer

Grundeierne en vis Henstand med Beløbene Indbetaling og tilsikrer dem forskellige Begunstigelser med Hensyn til Benyttelsen af det Terrain, der tillægges deres Eiendomme. Communalbestyrelsen approberede Overeenskomsten og bemyndigede Committeeen til at forhandle med Havne­com­mis­sio­nen om Havnens Andeel i Bekostningen ved Projectets Udførelse og Værternes fremtidige Vedligeholdelse.

Mødet 26. September 1867.

(¹⁵⁰/₁₈₆₇). I Henhold til en Erklæring fra Bro­læ­gings­com­mis­sio­nen, hvorefter Omlægningen af de med runde Steen brolagte Fortouge i Vester­gade vilde koste omtrent 20 000 Rdr., og efterat der var meddeelt nærmere Oplysninger om de nu udsærte Arbejder, vedtoges det at udsætte Sagen, indtil Vester­gades Bro­lægning var tilendebragt.

(¹⁵⁴/₁₈₆₇). I Henhold til et af Consul Mørk stillet Forslag besluttedes det at indsende Andragende til Ministeriet om paa Forslaget til næste Aars Finanslov at optage det fornødne Beløb til Anbringelsen af et Fyrstib paa Schulzes Grund, og at opfordre de andre Communer, der ere interesserede i Sagen, til at tiltræde dette Andragende.

Mødet 3. October 1867.

(¹⁵⁹/₁₈₆₇). I Anledning af, at en Deel af Riis­kov, der tidligere har været beboet med Eg, nu var bleven beplantet med Bøg, havde Mørk og Junck foreslaaet at tilkjendegive Etkommissionen, at man ønskede, at Egskoven bevaredes væsentlig i sit nuværende Omraade,

og at Riisflov fornuemmelig vedligeholdtes og udvikledes som Lystflov. Efterat Formanden for Skovcommissionen havde erklæret, at denne lod sig det være magtpaaliggende, at Skovens Character som Lystflov bibeholdtes, og at Grunden til at der var plantet Bøg paa en Strækning, der tidligere har været bevoget med Eg, ingenlunde var at man principmæssig vilde udrydde Egen, men at man efter Jordbundens Bessæfthed ikke ansaae det for muligt at faae Eg til at groe der, medens man paa andre Steder i Skoven havde plantet Egetræer, besluttede Communalbestyrelsen at gaae over til Dagsordenen.

(^{149/1867}). Det meddeelte, at Communalbestyrelsens Delegerede havde afsluttet Dvereenskomst med Havnecommissionen om, at den Deel af Udgifterne ved den projecterede Kystbeklædning fra Dlusshaffen til Meilgadesport, som ikke vil falde Beboerne tilfald, skulde udredes af Havnen og Communen med Halvdelen hver, og at Udgifterne ved Bærernes Vedligeholdelse skulde fordeles saaledes, at Havnen paatog sig for sin Regning at vedligeholde den ydre Steenbeklædning mod Havet indtil Kæværket langs Gangstien, Byen derimod Kæværket, Gangstien og Veien; Communalbestyrelsen approberede denne Dvereenskomst.

Mødet 10. October 1867.

(^{80/1867}). Committeeen for Vandværket meddeelte, at de hidtil foretagne artefiske Boringer ikke havde ledet til Noget, og at den bevilgede Sum næsten var opbrugt; der var foretaget Boringer paa 4 forskjellige Puncter, paa de

to havde man opgivet Forsøgene, da man var kommen til Lag af Bruunfulskeer, som det efter Sagkyndiges Mening vilde være unyttigt at fortsætte Arbejderne i, de to andre Steder var man endnu ikke kommen til noget Resultat. Det besluttedes at lade de begyndte Arbejder fortsætte, indtil der ogsaa her viste sig et Resultat.

(^{103/1867}). Fra Skovcommissionen var modtaget adskillige Tegninger til en ny Beværtningspavillon i Riisflov, af hvilke Commissionen dog formeente, at kun tvende (den ene udarbejdet af Architect Mathisen, den anden af Architect Steinbrenner) kunde komme i Betragtning, da de øvrige vare beregnede paa en langt større Byggesum end man havde fastsat. Skovcommissionen indstillede, at Pavillonen skulde opføres efter Architect Steinbrenners Plan, efterat der i samme var foretaget nogle Forandringer, og at der i Stedet for den nuværende Skovfogedbolig skulde opføres en ny i nogen Afstand fra Beværtningspavillonen. Communalbestyrelsen gav Architect Mathisens Plan Fortrinet, men opfordrede samtidig Skovcommissionen til at consulere Bygningsinspector Walthers, inden der foretoges Videre i Sagen; Skovcommissionen bemyndigedes derhos til strax at lade opføre en ny Skovfogedbolig.

Mødet 17. October 1867.

(^{144/1867}). I Anledning af et gjennem Indvarselscommissionen fremsendt Tilbud fra Eieren af Ny-Bruunshaab om der at indrette en fast Caserne for c. 70 Mand med nogle Underofficerer og Undercorporaler, mod at Com-

mumen garanterede ham Maximumsprisen for Menigsbelægning et heelt Aar igjennem, besluttede man at indromme Garantien for den forlangte Tid, og bemyndigede Indqvarterings-commissionen til at forhandle med Cieren om Betalingens Størrelse, dog saaledes, at den ikke fastsættes til mere end Gjennemsnittet af de hidtil betalte Licitationspriser.

(¹⁹⁰/1867). Der nedfattes en Committee, bestaaende af Borgemeisteren, Hammerich, H. G. Jensen, Nørz, Mørk, Verdes og Høyer til at forfatte Udkast til Budget for 1868.

(¹¹⁷/1867). Borgemeisteren bemyndigedes til at træffe Overenskomst med den Høistkommanderende i Byen om forskjellige Foranstaltninger til Afsværgelse af den med Skydesvellerne paa Stranden nedenfor Niisflov forbundne Risiko for Rejsfarende.

(¹⁸⁰/1867). Et Forlangende fra Stiftsøvrigheden om Erklæring over endeel Ansøgninger om Alterdegneembedet ved Domkirken gav Anledning til en længere Discussion, under hvilken det blev pttret, at man ikke burde afgive den forlangte Erklæring, da Sagen ikke vedkom Communen og Communalbestyrelsen ikke kunde gaae udenfor sit Omraade; selv om man kunde ønske at udøve Indflydelse i den Slags Sager, var det dog ikke nogen heldig Maade at vinde denne Indflydelse paa, da man ingen Sikkerhed havde for, at Communens Erklæring vilde blive taget til Følge, eller for at lignende Sager i Fremtiden vilde blive tilstillede Communalbestyrelsen. Nogle Medlemmer formeenste, at Sagen ikke var Communalbestyrelsen uvedkommende, da denne maatte betragtes som Værge

for begge de her i Byen værende Menigheder, i hvilken Egenkab den ogsaa i sin Tid havde garanteret et af Frue Sogn optaget Laan. Udviklingen gik netop i den Retning, at Communalbestyrelsens Virksomhed kom til at omfatte Mere og Mere og dette var hidtil just skeet paa den Maade, at Communen først i et enkelt Tilfælde fik Leilighed til at udtale sig om et eller andet Anliggende, og at der heraf efterhaanden udviklede sig en Sædvane, hvorefter Communen havde Ret til at give sin Stemme. Da Communalbestyrelsen desuden efter Lovgivningen var forpligtet til paa Øvrighedens Forlangende — og i kirkelige Sager var Stiftsøvrigheden at aufsee som Øverøvrighed — at afgive Erklæring over Sager, der i denne Hensigt tilstillede den, og det maatte betragtes som stødende at afvise Sagen, burde dennes Realitet behandles. Ved Navneopraab vedtoges det med 14 Stemmer mod 6 at undlade at afgive Erklæring, Minoriteten forbeholdt sig at indsende Separatvotum.

(¹¹⁰³/1867). Da man var bleven opmærksom paa, at $\frac{1}{4}$ Bankhæftelsen af Communens Forder ikke var indfriet, og at Communen aldrig havde erholdt Udbytte af den med Hæftelsen forbundne Actieret, blev det overdraget Nørz at ordne disse Forhold.

Møbet 24. October 1867.

(¹¹³²/1867). Der nedfattes en Committee, bestaaende af H. G. Jensen, Gamst og Baes til nærmere at gjennemgaae en fra Skolecommissionen modtaget Liste over de Forældre, der havde Børn

i Friskolen og derefter fremkomme med Forslag om der burde paalægges Skolepenge.

(¹⁸⁷/₁₈₆₇). Da Kjøbmand Hjelm havde op sagt at holde Communens Districtshest til 1ste April 1868, besluttedes det at lade afholde ny Licitation i Februar s. A.

(¹⁹¹/₁₈₆₇). Communalbestyrelsen approberede et Forslag af Fiskericomiteen om at anvende en Deel af Fisketorvet fra den allerede opførte Fiskeudsalgsbod til henimod Frederiksbro til der at anbringe en sammenhængende Række Fiskeboder.

(¹⁹⁵/₁₈₆₇). Da den Sum, der var budgetteret til de under Veicomiteen hørende Veies Vedligeholdelse havde vist sig utilstrækkelig, besluttedes det yderligere at stille 400 Rdr. til Veicomiteens Raadighed.

(¹⁹⁶/₁₈₆₇). I Anledning af en Skrivelse fra Flakkebjerg Institut, hvori det meddelees, at Opdragelsesanstalten paa Landerupgaard nu vilde blive taget i Brug, vedtog man i Overensstemmelse med et i Aaret 1863 givet Tilfagn at tilstille Comiteen 100 Rdr. som Bidrag fra Aarhus Commune.

(²⁰¹/₁₈₆₇). Fra Skolecomissionen var indsendt Forslag om Ansættelse af en ny Lærer, der baade skulde fungere ved Friskolen og ved den lavere Borgerdrenge skole, og i Forbindelse hermed havde Comissionen begjæret Bemærkning til at anstaffe det Inventarium, der vilde udkræves til den udvidede Undervisning; forinden Beslutning herom toges, vedtog man at anmode Skolecomissionen om at indsende

Overslag over de med det nævnte Inventariums Anskaffelse forbundne Udgifter.

(²⁰²/₁₈₆₇). Det overdroges Politimesteren, Drum, Samst og Baes at forhandle med Snekker Bøch om Communens Overtagelse af den ham tilhørende Bolværksstrækning udenfor Nr. 388—390 i Nagade.

Mødet 31. October 1867.

(¹⁸⁶/₁₈₆₇). I Genhold til en fra Handelsforeningen modtaget Erklæring besluttede man at anbefale et Andragende fra Commis Chr. Adolph om at bestilles som Mægler i Aarhus under Forudsætning af at Mægler Friis samtidig med den nye Bestallings Udfærdigelse stillede sin Mæglerbestalling i Bero.

(²⁰⁴/₁₈₆₇). Det overdroges Hammerich og Nielsen paa Communens Vegne at forhandle med Amtsraadets Delegerede, Højjægermester Friis, om hvilke Arbejder der skulde foretages ved Aarhus Hovedlandevejs gader i Finantsaaret 1868/69.

(²⁰⁵/₁₈₆₇). Der nedfattes en Committee, bestaaende af Borgemesteren, Mørk og Norb til at fremkomme med Forslag angaaende Administration af Poul Sørensen Løfts Legat.

(²⁰²/₁₈₆₇). Da Forhandlingerne med Snekker Bøch om Communens Overtagelse af den ham tilhørende Bolværksstrækning ikke havde ledet til noget Resultat, besluttede man at henlede Havnecomissionens Opmærksomhed paa Bolværkets mangelfulde Tilstand.

(²⁰¹/₁₈₆₇). Communalbestyrelsen bifaldt Skolecomissionens Forslag angaaende Constitution

af en ny Lærer og bemyndigede den til at anskaffe det fornødne Inventarium til den udvidede Underviisning; samtidig vedtoges det at anmode Skolecommissionen om inden det sloges endelig fast, at der skulde oprettes en ny Lærerpøst, at tage under Overveielse, om der ikke istedenfor en Lærer kunde ansættes en Lærerinde.

Mødet 7. November 1867.

Paa given Foranledning erklærede Communalbestyrelsen, at den Gangsti, der gaaer bag Stederne paa Frederiksgade over forrige Schandorffs Loft til Østergade, ikke er offentlig, og at dens Conservering ingen Interesse har for det Offentlige.

(^{210/1867}). Man besluttede at lade de Gadehjørnerne paamalede Gadenavne opmale for Kæmnerkasens Regning og under Politimesterens Tilsyn.

(^{209/1867}). Man anbefalede et Andragende fra Haandværkerforeningen om Tilladelse til ligesom de foregaaende Aar at afholde en Tombola ved Juletid.

Mødet 14. November. 1867.

(^{194/1867}). Efter Indstilling fra Indvarsleringscommissionen indgik man paa, at den med Eieren af Ny-Bruunschaab afsluttede Contract om Casertering af endeel Militaire udvidedes til foruden det tidligere fastsatte Antal at omfatte 30 a 40 Corporaler og 11 Undercorporaler.

(^{207/1867}). Paa Anledning af et Andragende fra nogle Beboere af Nørregade om Foran-

dringer i de 1866 anbragte Afsløbsrender besluttede man at tilkjendegive Andragerne, at det formæntlig ikke paalaae Kommunen at træffe yderligere Foranstaltninger end skeet var.

(^{211/1867}). Det vedtoges efter Forslag af Riisberg at indsende Andragende til Justitsministeriet om at træffe Foranstaltning til, at der ogsaa i Kjøbstæderne kan tegnes Forsikring for Skade opstaaet ved Sprængning og Explosion uden Gdebrand.

Mødet 21. November 1867.

(^{183/1867}). Efter Forslag af Politimesteren, som i Forening med Murmester Nielsen havde faaet det Hverv at forhandle med Amtsrådets Delegerede om hvilke Arbejder der i den nærmeste Fremtid skulde foretages ved Hovedlandeveisgaderne besluttede man ikke at forlange Spørgsmaalet om en Ombytning af Frederiksgade som Hovedlandeveisgade med Fredensgade afgjort i 1868.

(^{80/1867}). Da det ved de foretagne artefiske Boringer maatte ansees for tilstrækkelig godtgjort, at der ikke ad den Vej vilde kunne staffles Vand til Byens Forsyning, idet man enten var naaet til Bruunkulsleer, hvori det efter Erfaringer andetstedsfra maatte ansees for unyttigt at fortsætte Arbeidet, eller de borede Huller vare styrtebe sammen, efterat man var kommen til Lag, der nærmede sig til Bruunkulsformationen, indstillede den nedsatte Committee, efter Conference med Vand-Inspecteur Poulsen, at man skulde opgive Forsøgene og atter henvende Opmærksomheden paa de af Civilingenieur Obel tidligere paaapegede Vandløb

Eyd for Byen. Af disse formeentes det imidlertid unyttigt at anvende den Byen nærmeste Bæk, da den kun fører meget lidt Vand; derimod vilde man kunne erholde tilstrækkeligt Vand enten fra Silistria Møllebæk eller fra de Vandløb, der forenede drive Stampemøllerne i Marselisborg Skov, og fra hvilke Vandet, efter en af Civilingenieur Obel udarbejdet Plan, vilde kunne føres til Aarhus med en Beføstning af c. 95,000 Rdr. Committeeen erholdt Bemyndigelse til ligeledes at lade forfatte Overslag over Beføstningen ved en Vandførsning fra Silistria Mølle, og til at forhandle med Godseier Ingerslev, som eier alle de nævnte Vandløb, og Brødrene Bøch, der drive Stampemøllerne, om Afstaaelsessummen for Vandet.

(^{189/1867}). Man besluttede at indberette til Ministeriet, at der efter Communalbestyrelsens Foranstaltning var afholdt en Taxationsforretning over Communens Græseerpladser, ved hvilken den store Græseerplads ved Skeiby Led var anslaaet til at kunne indbringe 16 Rdr. pr. Td. Land i aarlig Leie, den lille paa Galgebakken 30 Rdr. pr. Td. Land, medens den Godtgjørelse, Kommunen hidtil havde modtaget for Afgivelsen af Græseerpladserne, var bleven beregnet efter en Leie-Indtægt af 12 Rdr. 48 s. pr. Td. Land.

(^{202/1867}). Cancelliraad Hammerich fremlagde en med Snekter Bøch afsluttet Overeenskomst, hvorefter det udenfor Eiendommen Nr. 388—90 liggende Bolværk overdroges Kommunen uden Betingelser. Denne Overeenskomst approberedes af Communalbestyrelsen.

Mødet 21. November 1867.

(^{198/1867}). Den i Mødet den 23de Mai 1867 nedsatte Committee havde indsendt et Udkast til Vedtægt for Politiets Ordning i Anledning af hvilket Politimesteren yttrede, at han strax ved sin Embedstiltrædelse havde faaet det Indtryk, at det herværende Politi i høj Grad trængte til en Reform, og da dette første Indtryk senere havde vist sig rigtigt, havde han foreslaaet en Committee nedsat til i Forening med ham at udarbejde en Vedtægt for Politiets Ordning i Aarhus. Som Resultat af Committeeens Arbejde forelaa nu et Udkast, hvis første Deel (Politiets Indretning og Polititjenestens Organisation) i det Væsentlige slottede sig til de i Odense gjældende Bestemmelser, der saavel hos Autoriteterne som hos Publikum havde vundet Bifald; til Grundlag for anden Afdeling (Bestemmelser vedrørende den offentlige Orden og Reenlighed) var lagt en Politivedtægt, der for Tiden er under Behandling i Kjøbenhavn, med de Modificationer, som de provindsielle Forhold krævede. En væsentlig Forandring, der indførtes ved den nye Ordning var Ansættelsen af en Politiasistent til at føre det daglige Tilsyn med Politibetjentene og hele Politivæsenet; i andre Byer havde det vist sig særdeles gavnligt at have et saadant Mellemled mellem Politimesteren og Betjentene, og det Samme vilde ikke mindre være Tilfældet her, saafremt de nye Tilstande man onskede at skabe, skulde vedligeholdes, da de mange og forskjelligeartede Forretninger, der paaalaae Politimesteren udenfor hans Stilling som saadan, ikke tillod ham at anvende hele sin Tid i

Politiets Tjeneste; det var ikke Meningen at ansætte en Contoirmænd i denne Post, men en Mand, der var opdraget i det executive Politis Tjeneste, helst en veltjent og øvet Overpolitibetjent fra Kjøbenhavn. Som en anden Forandring der tilsigtedes ved Reformen, nævnedes Oprettelsen af en Politistation, hvor Publikum til enhver Tid vilde kunde finde Politihjælp; den hertil fornødne Bygning, hvori der tillige burde indrettes en Bolig for Politiasfixenten, tænkes opført i Nærheden af Raadhuset; Udgifterne ved Opførelsen vilde man mulig kunne erholde Amtets Samtykke til at udrøde af Politikassen. Da saavel den stigende Sands for offentlig Orden og Reenlighed, som Befolkningens Forøgelse og den tiltagende Conflux af Reisende foranledigede stedse større Krav til Politiet, var det nødvendigt at forøge Betjentenes Antal, samtidig med at man foretog Forandring i Personalet; der var foreslaaet 7 Politibetjente, og Færre vilde ikke vel kunne forrette Tjenesten, naar der baade Dag og Nat skulde være Nogen tilstede paa Stationen. Det foreslaaede Antal Patrouillebetjente til at forrette Tjeneste om Natten var ikke større end Natvægternes nu; derimod vilde selvfølgelig deres Virksomhed blive en anden, hvorhos det skulde kunne paalægges dem ved enkelte Leiligheder at gjøre Tjeneste ogsaa om Dagen. De aarlige Udgifter til Politiet efter den nye Ordning vilde, efter Gradrag af et forventet Tilflugt fra Havnekassen af 500 Rdr. aarlig, blive 6100 Rdr. eller 660 Rdr. mere end nu. Det var imidlertid tvivlsomt, om den for Politibetjentene foreslaaede Lønning 350 Rdr. for 4 Politibetjente af 1ste Klasse og 250 Rdr. for 3 Politi-

Betjente af 2den Klasse, vilde vise sig tilstrækkelig, og hvis det maatte være en almindelig Mening, at disse Salser vare for lave, vilde det være tilraadeligt strax at sætte dem 50 Rdr. høiere.

Under Sagens paafølgende Discussion behandledes, foruden et stort Antal Punkter af mindre indgribende Betydning, fornemmelig Spørgsmaalet om Politibetjentenes Bestikkelse, i hvilken Henseende det blev udtalt, at det var en uheldig Bestemmelse, at Krigsministeren skulde besætte 3 af de bedst lønnede Betjenteposter, da Udgiften for Betjente af anden Klasse til at rykke op til den høiere Gage derved blev næsten aldeles illusorisk, og man desuden vilde faae Betjente, der ikke vare uddannede i Politiets Tjeneste. Ligeledes blev der reist Indvendinger mod at lade de øvrige Politibetjente bestikke af Amtmanden istedetfor af Communalbestyrelsen.

Man besluttede at underkaste Sagen en anden Behandling.

(¹¹⁷/₁₈₆₇). Der fremlagdes en mellem den Højstcommanderende paa Garnisonens og samtlige Byens og Omegnens frivillige Skyttekorpsers Vegne og Borgemeesteren paa Communens Vegne afsluttet Overenskomst om Benyttelsen af de Dst for Riisflov beliggende Skydebaner.

Mødet 3., 5. og 10. Decbr. 1867.

(¹⁹⁰/₁₈₆₇). Den nedsatte Committee's Udkast til Budget for 1868 blev underkastet første Behandling.

(²¹⁴/₁₈₆₇). Foranlediget ved en Skrivelse fra Billedgalleriets Bestyrelse, hvori denne deels

androg om, at Communen foruden som hidtil at yde Galleriet frit Locale og betale Opfyndsmændens Løn m. v., vilde tilstaae Galleriet et aarligt Pengetilskud af 100 Rdr., som i Forbindelse med Galleriforeningens Contingent skulde anvendes til Indkjøb af Malerier, dels oplyste, at Malerierne for Tiden ikke holdtes assurerede, besluttede man, idet Sagens Afgjørelse isøvrigt blev udsat, at lade saavel Malerierne som Communens Inventar assurere.

(²¹⁵/1867). Havnecommissionen havde foreslaaet, at der ikke længere skulde optræves Grundskat og Brolægningsskift af den saakaldte Suhrs Plads, som af Communen og Havnen i Forening var indkjøbt for dels at udlægges til en Gade bag den nye Toldkammerbygning dels at indlemmes i den til Byggeplads for denne Bygning udsjete Grund; men da Brolægningsskatten udredes med et engang for alle bestemt Beløb, besluttede man for at Brolægningsskatten ikke skulde tabe i Indtægt, fremtidig at lade den tidligere Brolægningsskat af Pladsen udrede af Kæmnerkassen, hvorimod man Intet fandt at erindre imod at Grundskatten bortfaldt.

Mødet 12. og 13. Decbr. 1867.

(¹⁰⁰/1867). Anden Behandling af Udkastet til en Politivedtægt for Aarhus Kjøbstad blev paa-begyndt.

Mødet 19. December 1867.

(¹⁰⁰/1867). Anden Behandling af Communens Budget for 1868 blev tilendebragt.

(²²⁸/1867). I Anledning af en Meddelelse fra det staaende Udvalg for Forsamlingerne af Delegerede fra de jydsk Kjøbstæders Communalbestyrelser om at der agtedes afholdt et Delegeretmøde i Aarhus den 11te Januar 1868 for at vedtage Statuter for en ny Creditforening af Grundeiere i de jydsk Kjøbstæder, besluttede man at holde et ekstraordinært Møde for forinden at drøfte det fremsendte Udkasts Bestemmelser, hvorhos man efter Opfordring fra Udvalget besluttede at fremlægge Indbydelse til at træde ind i Foreningen.

Mødet 20. December 1867.

(¹⁰⁰/1867). Anden Behandling af Udkastet til en Politivedtægt blev tilendebragt.

Mødet 27. December 1867.

(²²⁸/1867). Det fremsendte Udkast til Statuter for en Creditforening af Grundeiere i de jydsk Kjøbstæder blev gennemgaaet, man besluttede at vælge tre stemmeberettigede Delegerede til at deeltage i Forhandlingerne paa Mødet den 11te Januar 1868, men ønskede ikke, at de ved Mødet vedtagne Statuter skulde træde i Kraft uden først at have været til Forhandling i Communalbestyrelsen. Til Delegerede valgtes Borgemeesteren, Riisberg og Mors.
